

**Навчальна програма  
«ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ»  
(для навчальних закладів системи загальної середньої освіти)**

## ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальний предмет «Захист Вітчизни» вивчається на підставі діючого законодавства та входить до інваріантної складової Типових навчальних планів загальноосвітніх навчальних закладів III ступеня, затверджених наказом МОН від 27.08.2010 N 834, зі змінами, що внесені наказом МОН від 29.05.2014 № 657.

**Метою навчального предмета** «Захист Вітчизни» є формування в учнівської молоді життєво необхідних знань, умінь і навичок щодо захисту Вітчизни та системного уявлення про військово-патріотичне виховання як складову частину патріотичного виховання.

Відповідно до мети сформовано завдання предмета:

- підготовка учнівської молоді до захисту життя і здоров'я, забезпечення власної безпеки і безпеки інших людей у надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного часу;

- ознайомлення учнівської молоді з основами нормативно-правового забезпечення захисту Вітчизни, цивільного захисту та охорони життя і здоров'я;

- набуття знань про задачі Збройних Сил України та інших військових формувань, їх характерні особливості; засвоєння основ захисту Вітчизни, цивільного захисту, основ медичних знань; здійснення психологічної підготовки молоді до захисту Вітчизни;

- підготовка учнів до захисту Вітчизни, професійної орієнтації молоді, служби у Збройних Силах України та інших військових формуваннях, визначених чинним законодавством.

Предмет «Захист Вітчизни» є обов'язковим навчальним предметом, який вивчається в навчальних закладах системи загальної середньої освіти. Відповідно до потижневого (календарного) плану по півтори години на тиждень уроки проводяться: 10 клас - по 1,5 години на тиждень протягом навчального року; 11 клас: в першому семестрі - по 1,5 години на тиждень, а в другому семестрі - по 1 годині на тиждень та 18 годин відводиться на проведення навчально-польових занять (зборів) і занять у лікувально-оздоровчому закладі. При потижневому навантаженні по дві години на тиждень: 10 клас та перший семестр 11 класу - по 2 години, другий семестр 11 класу - по 1,5 години на тиждень та 18 годин - на проведення навчально-польових занять (зборів) і занять у лікувально-оздоровчому закладі.

Предмет вивчається упродовж 10 і 11 класів та під час навчально-польових занять (зборів) і занять у лікувально-оздоровчому закладі.

У кожному періоді предмет вивчається юнаками та дівчатами окремо (лист-роз'яснення Міністерства освіти і науки України від 09.10.2002 № 1/9-444). Навчальний предмет при цьому в обох випадках називається «Захист Вітчизни» з уточненням («Основи медичних знань» для дівчат).

Поділ класів на групи юнаків та дівчат здійснюється незалежно від кількості учнів у класі (але не менше ніж 5 осіб). Якщо у групі є менше 5 осіб, то учні цієї групи навчаються за індивідуальними навчальними планами. Дівчата за їх власним бажанням (у разі згоди батьків, опікунів або

піклувальників) навчаються за програмою для групи юнаків Юнаки, які за станом здоров'я, релігійними поглядами не вивчають основи військової справи, навчаються за програмою для групи дівчат.

Навчально-польові заняття (збори) і заняття у лікувально-оздоровчому закладі проводяться з метою практичного закріплення рівня знань, умінь та навичок учнів 11 класів наприкінці навчального року або поетапно (по мірі вивчення тем (розділів), наприкінці першого семестру та навчального року. Організуються 3-х денні (18 годин) навчально-польові заняття (збори) на базі військових частин, військових комісаріатів, базових навчальних закладів та навчальних закладів які організуються та проводяться міськими/районними військовими комісаріатами та органами місцевого самоврядування.

У навчальних закладах, в яких учні навчаються за спортивним напрямком, вивчення предмета «Захист Вітчизни» здійснюється з наданням додатково 36 годин до розділу «Прикладна фізична підготовка» за тематикою навчального закладу.

Оцінювання навчальних досягнень з предмета «Захист Вітчизни» здійснюється відповідно до Критеріїв.

Під час складання контрольних вправ з прикладної фізичної підготовки необхідно врахувати деякі особливості, спрямовані на убезпечення учнів від нещасних випадків:

1. Контрольні вправи складають тільки учні основної медичної групи, які на момент прийняття нормативу не скаржаться на погане самопочуття та стан здоров'я.

2. Перевірка безпечності місць занять та справності інвентарю.

3. Проведення розминки.

При здачі заліків та нормативів також мають ураховуватися фізіологічні особливості та релігійні погляди учнів.

Програма предмета «Захист Вітчизни» включає:

1) пояснювальну записку;

2) зміст навчального матеріалу та державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів;

3) додатки, що включають: критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, перелік об'єктів навчально-матеріальної бази, заходи безпеки на заняттях, нормативи та окремі положення курсу стрільби.

Зміст програмового матеріалу, у залежності від матеріальної бази навчального закладу та ін. може бути скореговано на 20 відсотків в межах розділу. Послідовність вивчення тем, вчитель може коригувати самостійно.

Завершальний етап навчання наприкінці військово-польових занять (зборів) і занять у лікувально-оздоровчому закладі може бути проведено як військово-спортивне свято.

Практичне закріплення теоретичного матеріалу з розділу «Основи цивільного захисту» також передбачається під час проведення Тижнів безпеки життєдіяльності та Днів цивільного захисту.

Стрільба з автомата (малокаліберної гвинтівки) проводиться на відповідно обладнаних стрільбищах і в тирах згідно з планами військових комісаріатів на підставі наказів, погоджених з начальником гарнізону (командиром військової частини, начальником вищого військового навчального закладу), органом управління освітою і керівником навчального закладу.

Основною організаційною формою вивчення предмета «Захист Вітчизни» в загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів є урок, що проводиться вчителем згідно з календарно-тематичним плануванням та навчальним планом, складеними відповідно до навчальної програми.

Обов'язкова форма одягу для вчителя (викладача), під час проведення занять з предмету «Захист Вітчизни» – військова форма Збройних Сил України.

## **РОЗДІЛ 1. ЗБРОЙНІ СИЛИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ**

Зміст розділу розглядає основи законодавства про призначення, структуру Збройних Сил України та військову службу, розкриваються історія українського війська. Вивчення розділу спрямовано на формування у молоді ідеалу людини-патріота, захисника Вітчизни на прикладах героїчної боротьби українського народу за незалежність.

### ***Особливості подання матеріалу***

Організаційні форми і методи навчання визначає вчитель (викладач) предмета. Вивчення навчального матеріалу щодо історії українського війська базується на знаннях учнів з історії України основної школи. Проблеми реформування та розвитку Збройних Сил України висвітлюються щорічником «Біла книга» Міністерства оборони України, який інформує про оборонну політику держави та інші заходи у цій сфері. Окремі навчальні питання розділу отримують розвиток під час виконання заходів військово-патріотичного виховання, використання резервного часу програми. Особливо це стосується розширення обізнаності та поглиблення знань зі спільних міжнародних військових навчань, миротворчих міжнародних акцій та місії ООН.

Учні також оволодівають знаннями з міжнародного гуманітарного права. Викладачі самостійно вибирають форми і методи проведення занять, визначають питання, які потребують особливої уваги під час занять. Окремі навчальні питання з міжнародного гуманітарного права можуть розширюватися та вивчатися у резервний час, під час заходів військово-патріотичного виховання. У стислому вигляді основні нормативно-правові акти міжнародного гуманітарного права (а також пам'ятка військовослужбовцям Збройних Сил України щодо застосування цих норм) викладено у бойовому статуті.

Перевірка знань учнів здійснюється в ході засвоєння навчального матеріалу, а правил поведінки в бою - на тактичних заняттях під час навчально-польових занять (зборів).

## РОЗДІЛ 2. СТАТУТИ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ

Зміст розділу формує уявлення учнів про статuti Збройних Сил як про закони військової служби. У ньому розглядаються основні положення організації внутрішньої служби, повсякденної життєдіяльності військ.

### *Особливості подання матеріалу*

Основою засвоєння військових статутів є загальне ознайомлення зі статутами Збройних Сил України. Організаційні форми і методи навчання вчитель (викладач) вибирає самостійно. Заняття проводяться, як правило, практично, на спеціально обладнаних місцях. Правила військової ввічливості, поведінки та військового вітання військовослужбовців відпрацьовуються створенням практичних ситуацій.

Удосконалення знань зі статутів Збройних Сил України, практичних навичок їх виконання здійснюється у ході навчально-виховного процесу, а також у ході навчально-польових зборів.

## РОЗДІЛ 3. СТРОЙОВА ПІДГОТОВКА

У розділі вивчаються стройові прийоми та рухи зі зброєю та без зброї, стройова підготовка навчального відділення, під час яких учні оволодівають стройовими прийомами і діями.

### *Особливості подання матеріалу*

Стройова підготовка є одним з важливих напрямів навчання і виховання учнівської молоді. Вона вирішує такі завдання: дисциплінує учнів, загартовує їх фізично, виробляє гарну поставу, формує уміння правильно і швидко виконувати команди. Навички із виконання стройових прийомів вдосконалюються під час занять із вогневої, прикладної фізичної та ін підготовок.

Стройова підготовка учнів здійснюється на планових заняттях, а також під час шикунів і пересуванів протягом усього вивчення предмета. Заняття зі стройової підготовки починається з роз'яснення відповідних статей Стройового статуту Збройних Сил України, потім показуються стройові прийоми, що відпрацьовуються, далі проводиться тренування. Усі заняття проводяться, як правило, на обладнаному стройовому майданчику навчального закладу з дотриманням такої методичної послідовності: тренування та перевірка прийомів, що вивчалися на попередніх заняттях; показ із коротким поясненням нового стройового прийому та розучування цього прийому (якщо прийом складний, він вивчається за елементами або за допомогою підготовчих вправ, потім у цілому; якщо прийом не складний, розучувати його спочатку в повільному темпі, а потім доводиться у процесі навчання до встановленого темпу); тренування до зразкового виконання розученого прийому з використанням індивідуального і попарного способів навчання; організація змагання на краще виконання прийому та проведення розбору занять.

Під час проходження навчально-польових занять (зборів) стрійова підготовка учнів у складі навчальних підрозділів удосконалюється у ході занять з тактичної та вогневої підготовки.

Перевірка рівня знань учнів здійснюється у ході засвоєння навчального матеріалу. Вміння виконувати стрійові прийоми та діяти у складі навчального відділення оцінюється протягом курсу навчання.

#### **РОЗДІЛ 4. ВОГНЕВА ПІДГОТОВКА**

Це один із основних розділів програми. Вогнева підготовка передбачає вивчення теоретичних положень основ стрійби, оволодіння прийомами та правилами стрійби зі стрійцецької зброї і метання ручних гранат.

##### ***Особливості подання матеріалу***

Вогнева підготовка проводиться на заняттях: з основ стрійби, вивчення зброї, прийомів і правил стрійби; із виконання вправ початкових і навчальних стрійб; на вогневих тренуваннях; із виконання вправи контрольних стрійб і вправи бойових стрійб під час навчально-польових занять (зборів).

Під час вивчення основ стрійби зі стрійцецької зброї застосовують такі методи: розповідь, показ і тренування у вирішенні вогневих завдань із використанням навчально-тренувальних засобів, прицілів, наочних посібників. Практичні заняття з вивчення будови зброї і боєприпасів проводяться у кабінеті предмета з використанням навчальної зброї та її макетів. Основний метод занять – розповідь у поєднанні з показом будови, роботи частин і механізмів на схемах, плакатах, макетах та навчальних зразках зброї, а також виконання практичних дій зі зброєю. Неможливість використання на заняттях зразків навчальної зброї компенсується їх комп'ютерним відображенням. Під час вивчення прийомів і правил стрійби та метання ручних гранат учням прищеплюються знання та практичні навички у застосуванні зброї для ураження цілей різними способами. Головна увага звертається на навчання учнів виявленню цілей та визначення дальності до них, коректування стрійби, техніку метання гранат. Виконання прийомів і правил стрійби та метання ручних гранат удосконалюються на вогневих тренуваннях, стрійбах і тактичних заняттях.

Вогневі тренування і стрійби проводяться, як правило, у стрійковому тирі, на військовому стрійбищі. На вогневих тренуваннях учні навчаються прийомам та правилам стрійби і метанню гранат, відпрацьовують нормативи, вирішують вогневі завдання, тренуються у спостереженні за полем бою, виявляють цілі і визначають дальності до них. У ході цих тренувань в учнів формуються і удосконалюються первинні навички із вогневої підготовки.

Перевірка знань і виконання нормативів з вогневої підготовки здійснюється під час проведення занять на навчальних місцях. Результати перевірки враховуються при визначенні поточної оцінки за заняття. Отримані оцінки за виконання вправ стрійб враховуються під час тематичного оцінювання.

***Бали за виконання першої і другої навчальних вправ з метання ручних гранат та оцінка за виконання вправи бойових стрільб із автомата не впливають на загальний бал учня з предмета.***

## **РОЗДІЛ 5. ТАКТИЧНА ПІДГОТОВКА**

Тактична підготовка передбачає: основні положення щодо підготовки та ведення сучасного бою механізованим відділенням; прийоми і способи дій солдата в основних видах бою у складі відділення.

### ***Особливості подання матеріалу***

На *теоретичних заняттях* учні вивчають загальні положення бойових статутів щодо підготовки та ведення загальновійськового бою. Основним методом теоретичних занять є **демонстрація** бою відділення механізованого взводу сучасними графічно-інформаційними технологіями, в тому числі комп'ютерне моделювання бойових дій та імітація бою на місцевості. Основним методом навчання на практичних (тактико-стройових, тактичних) заняттях є **вправа** (тренування) з виконання прийомів і способів дій. На *практичних заняттях* учні оволодівають прийомами і способами дій солдата в бою, удосконалюють дії солдата у складі відділення в основних видах бою. За необхідності можуть застосовуватися пояснення і показ. Вчителями (викладачами) створюються можливі ситуації, що вимагають прийняття рішень з дотримання кодексу поведінки учасниками бойових дій, під час відпрацювання яких учні отримують практичні навички і удосконалюють теоретичні знання щодо застосування норм міжнародного гуманітарного права.

Особливістю практичних занять і військової тактичної гри є створення у ході тактичних дій екстремальних та стресових ситуацій за рахунок обмеження часу на виконання та ускладнення нормативних завдань, несподівана постановка ввідних та інше. Тим самим тактична підготовка сприятиме *морально-психологічній готовності* молоді до військової діяльності.

Під час занять відпрацьовуються нормативи, що є складовими змісту навчальних питань. Їх результати враховуються при оцінюванні навчання із тактичної підготовки.

У ході занять з військової топографії особлива увага звертається на вироблення в учнів практичних навичок у орієнтуванні на незнайомій місцевості та визначення захисних властивостей місцевості. Знання, вміння і навички, одержані на заняттях з військової топографії, удосконалюються на заняттях з тактичної і вогневої підготовки.

Перевірка рівня навчальних компетентностей учнів здійснюється у ході викладення навчального матеріалу, а також може уточнюватися під час занять на навчально-польових заняттях (зборах).

## **РОЗДІЛ 6. ПРИКЛАДНА ФІЗИЧНА ПІДГОТОВКА**

У розділі значна увага приділяється розучуванню та систематизації

прийомів самозахисту, розвитку основних фізичних якостей учнів засобами фізичних вправ (прискорене пересування, гімнастика, елементи видів спорту (національні бойові мистецтва, гирьовий спорт, атлетична гімнастика).

#### ***Особливості подання матеріалу***

Прикладна фізична підготовка учнів здійснюється на планових заняттях та у процесі засвоєння інших основних розділів предмета. Висока ефективність занять досягається скороченням часу на перешикування і пересування, коротким поясненням, виконанням вправ усіма учнями одночасно.

На заняттях учні оволодіють прийомами застосування зброї в бою (удари прикладом, уколи багнетом). Завданням цих занять є навчання учнів прийомам захисту зброєю та обеззброювання противника в оборонному бою.

Пересування навчальних підрозділів до місць занять під час вивчення інших розділів навчальної програми, у ході занять та під час повернення з них супроводжується фізичним тренуванням учнів.

Змістове наповнення теми «Прикладні фізичні вправи та елементи видів спорту (національні бойові мистецтва, гирьовий спорт, атлетична гімнастика)» вчитель може формувати самостійно із фізичних вправ, спрямованих на розвиток основних фізичних якостей учнів або з елементів зазначених видів спорту.

На опанування елементів теми можливо відведення приблизно однакової кількості годин. Однак не виключається варіанти збільшення чи зменшення кількості годин на вивчення окремих видів рухової діяльності.

## **РОЗДІЛ 7. ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Розділ передбачає ознайомлення з нормативно-правовою базою цивільного захисту; розглядаються надзвичайні ситуації природного, техногенного, воєнного і соціально-політичного характеру, заходи і засоби захисту населення від надзвичайних ситуацій.

#### ***Особливості подання матеріалу***

На заняттях учні вивчають способи захисту від зброї масового ураження, набувають первинних навичок у використанні засобів індивідуального захисту, спеціальної обробки, а також навчаються діям в умовах застосування зброї масового ураження та інших надзвичайних ситуацій. Навички, які отримані на заняттях, вдосконалюються на заняттях з інших предметів навчання, особливо під час занять з тактичної підготовки.

З метою удосконалення умінь і навичок учнів як на планових заняттях, так і на польових заняттях з інших розділів предмета в обов'язковому порядку відпрацьовуються відповідні нормативи з основ цивільного захисту.

## **РОЗДІЛ 8. ОСНОВИ МЕДИЧНИХ ЗНАТЬ І ДОПОМОГИ**

Розділ передбачає вивчення порядку надання домедичної допомоги пораненим, невідкладні дії та організаційні заходи, спрямовані на врятування та



збереження життя людини у невідкладному стані та мінімізацію наслідків впливу такого стану на її здоров'я, а також навчання практичним навичкам з рятування та збереження життя людини, яка перебуває у невідкладному стані, навчання користуванню індивідуальними засобами медичного захисту.

### ***Особливості подання матеріалу***

Головна увага на заняттях звертається на набуття учнями практичних навичок. Теоретичний матеріал повинний викладатися тільки в тому обсязі, який необхідний для свідомого виконання практичних прийомів.

Перевірка рівня знань, вмінь і навичок учнів здійснюється у ході навчальних занять, а також може уточнюватися під час занять з тактичної і вогневої підготовки.

*Розділи програми для групи дівчат (юнаків, які за станом здоров'я, релігійними поглядами не вивчають основи військової справи) містять завдання навчання та особливості подання навчального матеріалу.*

## **РОЗДІЛ 1. ОСНОВИ МЕДИЧНИХ ЗНАТЬ І ДОПОМОГИ**

У розділі викладається порядок надання домедичної допомоги пораненим як при ураженні звичайною зброєю, так і зброєю масового ураження, а також навчання користуванню індивідуальними засобами медичного захисту.

### ***Особливості подання матеріалу***

Головна увага на заняттях звертається на набуття учнями практичних навичок. Теоретичний матеріал повинний викладатися тільки в тому обсязі, який необхідний для свідомого виконання практичних прийомів.

Перевірка рівня знань, вмінь і навичок учнів здійснюється у ході навчальних занять.

## **РОЗДІЛ 2. ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА У НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ**

Основною метою навчання є підготовка учнів до надання домедичної допомоги постраждалим в умовах надзвичайних ситуацій мирного і воєнного часу. У розділі подається домедична допомога при отриманні механічних травм, радіаційних уражень та різноманітних отруень.

### ***Особливості подання матеріалу***

Практичні заняття з надання домедичної допомоги проводяться вчителем (викладачем) предмета за участю медичних працівників навчального закладу. Практичний показ прийомів і способів домедичної допомоги здійснюється особисто вчителем (викладачем), для чого використовуються муляжі та манекени, а також можуть залучатися учні.

Перевірка рівня знань, умінь і навичок учнів здійснюється у ході викладення навчального матеріалу, відпрацювання нормативів з домедичної допомоги у надзвичайних ситуаціях та під час занять у лікувально-оздоровчому закладі.

## **РОЗДІЛ 3. ОСНОВИ ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ**

Тематичний зміст навчального матеріалу цього розділу відповідає розділу 6 програми для групи юнаків.

## **РОЗДІЛ 4. МІЖНАРОДНЕ ГУМАНІТАРНЕ ПРАВО ПРО ЗАХИСТ ЦИВІЛЬНОГО НАСЕЛЕННЯ**

У розділі розглядаються основні положення міжнародного гуманітарного права щодо захисту цивільного населення, природного середовища та установок і споруд, які мають небезпечні сили від наслідків збройних конфліктів. Розглядаються також засоби і методи ведення воєнних дій, що заборонені нормами міжнародного гуманітарного права.

### ***Особливості подання матеріалу***

Тематика занять для дівчат спрямована, насамперед, на вивчення застосування норм міжнародного гуманітарного права щодо захисту цивільного населення (осіб та об'єктів) у збройних конфліктах, ознайомлення із забороненими засобами і методами воєнних дій. Резервний час також може бути використаний для вивчення питань міжнародного правосуддя, етики проведення гуманітарних операцій, планування табору для людей, переміщених під час надзвичайних ситуацій.

Перевірка знань учнів здійснюється в ході засвоєння навчального матеріалу.

## **РОЗДІЛ 5. ДОМЕДИЧНА ДОПОМОГА В БОЙОВИХ УМОВАХ**

У розділі розглядаються основні принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій.

### ***Особливості подання матеріалу***

Головна увага на заняттях звертається на набуття учнями практичних навичок надання домедичної допомоги в бойових умовах. Переходити до відпрацьовування чергового прийому необхідно тільки після засвоєння попереднього.

Перевірка рівня знань, вмінь і навичок учнів здійснюється у ході навчальних занять.

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН №1**  
**вивчення предмета юнаками (дівчатами за їх власним бажанням)**

№ з/п		Кількість годин на тиждень (1,5 год.)			Кількість годин на тиждень (2 год.)			З них на військовопольові заняття
		Разом.	1 рік (10 клас)	2 рік (11 клас)	Разом	1 рік (10 клас)	2 рік (11 клас)	
	<i>Вступний урок</i>	1	1	-	1	1	-	-
	<i>Розділ 1. Збройні Сили України на сучасному етапі</i>	5	2	3	6	2	4	-
1	Нормативно-правова база з військових питань. Історія розвитку українського війська	2	1	1	3	1	2	-
2	Основи міжнародного гуманітарного права	2	-	2	2	-	2	-
3	Військова присяга та військова символіка України	1	1	-	1	1	-	-
	<i>Розділ II. Статuti Збройних сил України</i>	5	3	2	5	3	2	-
1	Військовослужбовці та відносини між ними	1	1	-	1	1	-	-
2	Військова дисципліна	1	-	1	1	-	1	-
3	Розподіл часу й повсякденний порядок у підрозділах	2	2	-	2	2	-	-
4	Вартова служба	1	-	1	1	-	1	-

№ з/п		Кількість годин на тиждень (1,5 год.)			Кількість годин на тиждень (2 год.)			З них на військовопольові заняття
		Разом.	1 рік (10 клас)	2 рік (11 клас)	Разом	1 рік (10 клас)	2 рік (11 клас)	
	<b><i>Розділ III. Стрйова підготовка</i></b>	<b>8</b>	<b>4</b>	<b>4</b>	<b>10</b>	<b>5</b>	<b>5</b>	
1	Стрйові прийоми і рух без зброї та зі зброєю	6	4	2	8	5	3	-
2	Стрй відділення	2	-	2	2	-	2	-
	<b><i>Розділ IV. Вогнева підготовка</i></b>	<b>23</b>	<b>10</b>	<b>9</b>	<b>30</b>	<b>15</b>	<b>11</b>	<b>4</b>
1	Стрлецька зброя та поводження з нею	6	4	2	10	7	3	-
2	Основи стрільби зі стрлецької зброї	2	1	1	3	2	1	-
3	Ведення вогню з місця по нерухомих цілях і цілях, що з'являються	13	5	4	15	6	5	4
4	Ручні осколкові гранати та поводження з ними	2	-	2	2	-	2	-
	<b><i>Розділ V. Тактична підготовка</i></b>	<b>26</b>	<b>11</b>	<b>4</b>	<b>36</b>	<b>16</b>	<b>9</b>	<b>11</b>
1	Основи загальновійськового бою	1	1	-	2	2	-	-
2	Дії солдата в бою	4	4	-	6	6	-	-
3	Дії солдата в бою у складі бойових груп	4	2	2	7	3	4	-
4	Основи військової топографії	6	4	2	10	5	5	-
5	Дії солдата в бою у складі механізованого відділення	10	-	-	10	-	-	10

№ з/п		Кількість годин на тиждень (1,5 год.)			Кількість годин на тиждень (2 год.)			З них на військовопольові заняття
		Разом.	1 рік (10 клас)	2 рік (11 клас)	Разом	1 рік (10 клас)	2 рік (11 клас)	
6	Озброєння та бойова техніка військової частини (підрозділу)	1	-	-	1	-	-	1
	<b><i>Розділ VI. Прикладна фізична підготовка</i></b>	<b>11</b>	<b>6</b>	<b>3</b>	<b>19</b>	<b>11</b>	<b>6</b>	<b>2</b>
1	Гімнастика	2	1	1	3	2	1	-
2	Прискорене пересування та подолання перешкод	3	1	-	3	1	-	2
3	Основи самозахисту	2	2	-	3	2	1	-
4	Прикладні фізичні вправи та елементи видів спорту (національні бойові мистецтва, гирьовий спорт, гімнастика атлетична)	4	2	2	10	6	4	-
	<b><i>Розділ VII. Основи цивільного захисту</i></b>	<b>11</b>	<b>6</b>	<b>5</b>	<b>14</b>	<b>7</b>	<b>7</b>	<b>-</b>
1	Нормативно-правова база цивільного захисту	1	1	-	1	1	-	-
2	Надзвичайні ситуації та загроза їх виникнення	2	2	-	2	2	-	-
3	Основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях	5	2	3	7	3	4	-
4	Основи рятувальних та інших невідкладних робіт	3	1	2	4	1	3	-
	<b><i>Розділ VIII. Основи медичних знань і допомоги</i></b>	<b>13</b>	<b>7</b>	<b>5</b>	<b>16</b>	<b>8</b>	<b>7</b>	<b>1</b>

№ з/п		Кількість годин на тиждень (1,5 год.)			Кількість годин на тиждень (2 год.)			З них на військовопольові заняття
		Разом.	1 рік (10 клас)	2 рік (11 клас)	Разом	1 рік (10 клас)	2 рік (11 клас)	
1	Смерть, ознаки клінічної та біологічної смерті, методи оживлення потерпілих	2	2	-	2	2	-	-
2	Надання домедичної допомоги при кровотечах, пораненнях, переломах та вивихах	3	2	1	4	2	2	-
3	Домедична допомога в умовах бойових дій	7	3	3	9	4	4	1
4	Психологічна підготовка до захисту Вітчизни	1	-	1	1	-	1	-
	<b>Резерв часу</b>	<b>4</b>	<b>3</b>	<b>1</b>	<b>5</b>	<b>2</b>	<b>3</b>	<b>-</b>
	<b>РАЗОМ</b>	<b>105</b>	<b>52</b>	<b>35</b>	<b>140</b>	<b>70</b>	<b>52</b>	<b>18</b>

**Орієнтовний план проведення  
навчально-польових занять (зборів)**

<b>№ з/п</b>	<b>Назва розділу (предмета)</b>	<b>Кількість годин</b>	<b>1 день</b>	<b>2 день</b>	<b>3 день</b>
1	Тактична підготовка	11	6	5	
2	Вогнева підготовка	4			4
3	Основи медичних знань і допомоги	1			1
4	Прикладна фізична підготовка	2		1	1
	<b>Всього:</b>	<b>18</b>	<b>6</b>	<b>6</b>	<b>6</b>



**ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОГО МАТЕРІАЛУ  
ТА ДЕРЖАВНІ ВИМОГИ ДО РІВНЯ  
ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ПІДГОТОВКИ УЧНІВ**

**10 КЛАС, група юнаків (дівчат за їх власним бажанням)**

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	2
<p><b>Вступний урок (1 година)</b> Військово-патриотичне виховання – складова патріотичного виховання молоді. Поняття національної безпеки держави. Розвиток національних Збройних Сил та інших військових формувань України - необхідна умова забезпечення могутності української держави. Підготовка до захисту Вітчизни - обов'язок кожного громадянина. Зміст програми предмета «Захист Вітчизни», завдання кожного розділу, порядок проведення занять. Обов'язки та правила поведінки учнів на уроках.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b> <b>розуміє</b> роль і місце військово-патриотичного виховання у системі патріотичного виховання молоді; <b>характеризує</b> вимоги Конституції України щодо захисту Вітчизни, свої обов'язки у разі виникнення загрози суверенітету та територіальної цілісності України, поняття національної безпеки держави; <b>визначає</b> основні поняття з військової справи, основ цивільного захисту, психологічної та медико-санітарної підготовки; <b>виконує</b> правила поведінки на заняттях.</p>
<b>Розділ 1. Збройні Сили України на сучасному етапі. (2 години)</b>	
<b>Тема 1. Нормативно-правова база з військових питань. Історія розвитку українського війська (1 година)</b>	

<p>Структура воєнної організації держави та її керівництво. Воєнна доктрина України.</p> <p>Міжнародне військово-співробітництво та участь збройних формувань України в миротворчих місіях ООН. Військово-співробітництво України з Північноатлантичним блоком (НАТО), напрями розвитку взаємовідносин.</p> <p>Основні історичні етапи розвитку українського війська. Готовність Збройних Сил України до сучасних воєнних загроз та викликів</p>	<p><b>характеризує:</b> історично-політичні умови формування Збройних Сил України;</p> <p><b>називає:</b> головні напрями політики Уряду України в галузі оборони і безпеки країни, основні історичні етапи розвитку українського війська, призначення, організаційну структуру, озброєння та тактику ведення бойових дій;</p> <p><b>визначає:</b> основні положення Воєнної доктрини України щодо військової служби, основи міжнародного гуманітарного права;</p> <p><b>розуміє:</b> завдання служби за контрактом, альтернативної та їх відмінності; доцільність військового співробітництва з метою досягнення безпеки країни; готовність Збройних Сил України до сучасних воєнних загроз та викликів.</p>
--	---

**Тема 3. Військова присяга та військова символіка України (1 година)**

<p>Історія походження військової присяги, бойового прапора, військової символіки збройних формувань України.</p> <p>Військова присяга - клятва на вірність українському народові, її значення і порядок прийняття.</p> <p>Бойовий прапор військової частини – символ честі, доблесті і слави.</p>	<p><b>характеризує:</b> військову присягу, її історію, порядок прийняття та значення, походження бойового прапора, військових відзнак та символіки України</p>
---	--

**Розділ II. Статути Збройних сил України (3; 5 годин)**

**Тема 1. Військовослужбовці та стосунки між ними. (1 година)**

<p>Поняття про військові статuti. Військові звання і знаки розрізнення. Начальники та підлеглі, старші та молодші, їх права і обов'язки.</p> <p>Дотримання військовослужбовцями статутних взаємовідносин. Правила</p>	<p><b>Учень (учениця):</b></p> <p><b>називає:</b> статuti Збройних сил України, основні їх вимоги;</p> <p><b>розуміє:</b> військові звання і знаки розрізнення; правила військової ввічливості й поведінки військовослужбовця як у військовій частині так і у громадських місцях;</p>
---	---

<p>військової ввічливості і поведінки військовослужбовців. Порядок звернення до начальників, віддання і виконання наказів.</p>	<p>права й обов'язки військовослужбовця; <b>обґрунтовує:</b> поняття військової ввічливості, статутні, нестатутні відносини.</p>
--	--

**Тема 3. Розподіл часу й повсякденний порядок у підрозділах (2 години)**

<p>Розподіл часу і повсякденний порядок. Розпорядок дня та його значення для виконання основних заходів повсякденної діяльності навчання й побуту особового складу підрозділів.</p> <p>Призначення, склад та озброєння добового наряду роти. Обов'язки днювального роти та його підлеглість. Обладнання та оснащення місця, де черговий днювальний виконує свої обов'язки.</p> <p>Вивчення дій днювального під час прибуття в роту прямих начальників, чергового частини, у випадку тривоги і пожежі. Дії днювального під час виносу майна з розташування роти. Дії днювального вільної зміни.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b> <b>характеризує:</b> розпорядок дня військової частини та його значення для виконання заходів повсякденної діяльності, побут особового складу підрозділів; призначення добового наряду роти; <b>знає:</b> основні положення внутрішньої служби; <b>розуміє:</b> обов'язки днювального роти, під час прибуття в роту прямих начальників, чергового частини, у випадку тривоги, пожежі, евакуації майна з розташування роти, а також під час порушень встановлених статутом правил відносин між військовослужбовцями, обов'язки днювального роти; <b>дотримується:</b> правил безпеки під час користування зброєю, застосування засобів пожежогасіння;</p>
--	---

**Розділ III. Стройова підготовка (4; 5 годин)**

**Тема 1. Стройові прийоми і рух без зброї та зі зброєю (4; 5 годин)**

<p>Строї та їх елементи. Обов'язки військовослужбовця перед шиккуванням і в строю. Попередня та виконавча команди. Виконання команд "Ставай", "Рівняйсь", "Струнко", "Вільно".</p> <p>Стройове положення. Повороти на місці.</p> <p>Рух стройовим і похідним кроком.</p> <p>Повороти під час руху.</p>	<p><b>характеризує:</b> строї та їх елементи; <b>розуміє:</b> обов'язки солдата перед шиккуванням і в строю; попередні та виконавчі команди; <b>виконує:</b> команди які подаються в строю; рухається стройовим і похідним кроком; здійснює повороти на місці і під час руху; військове вітання на місці і під час руху.</p>
--	--

Військове привітання на місці й під час руху.	
<b><i>Розділ IV. Вогнева підготовка (10; 15 годин)</i></b>	
<b><i>Тема 1. Стрілецька зброя та поводження з нею (4; 7 годин)</i></b>	
Стрілецьке озброєння сучасної армії. Призначення, загальна будова та бойові властивості автомата. Послідовність неповного розбирання та складання автомата.	<b>Учень (учениця):</b> <b>характеризує:</b> бойові властивості та загальну будову автомата; <b>розбирає та складає</b> автомат.
Призначення і будова основних частин і механізмів автомата. Приладдя до автомата, порядок чищення, змащення і зберігання зброї. Тренування у неповному розбиранні та складання автомату.	<b>пояснює</b> принцип роботи автоматичної зброї; <b>розпізнає</b> основні частини автомата; <b>порівнює</b> основні характеристики сучасної стрілецької зброї; <b>обґрунтовує</b> особливості приготування до стрільби.
Підготовка автомата до стрільби. Можливі затримки і несправності під час стрільби і способи їх усунення. Спорядження магазину патронами і порядок зарядження автомата. Загальна будова пневматичної гвинтівки та її характеристика. Основи стрільби з пневматичної гвинтівки. Помилки при стрільбі з гвинтівки та їх усунення. Тренування у стрільбі з пневматичної гвинтівки.	<b>дотримується правил</b> безпеки при проведенні стрільби зі стрілецької зброї; <b>вміє</b> виготовлятися до стрільби лежачі
<b><i>Тема 2. Основи стрільби зі стрілецької зброї (1; 2 години)</i></b>	
Постріл і його періоди. Початкова швидкість кулі, її вплив на стрільбу. Відбій зброї і кут вильоту. Утворення траєкторії, прямий постріл, прикритий, уражувальний і мертвий простір та їх практичне значення.	<b>Учень (учениця):</b> <b>характеризує</b> основи внутрішньої та зовнішньої балістики; <b>обґрунтовує</b> поняття прямий постріл і прикритий, уражувальний і мертвий простір; <b>дотримується правил</b> безпеки під час проведення стрільби
<b><i>Тема 3. Ведення вогню з місця по нерухомих цілях і цілях, що з'являються (5; 6 годин)</i></b>	
Основні заходи безпеки при проведенні стрільб в тирі та на	<b>пояснює</b> матеріальну частину сучасної зброї та порядок її підготовки до

<p>військовому стрільбищі. Організація і порядок проведення стрільби з пневматичної гвинтівки та автомата. Влучність стрільби. Вибір цілі, прицілу та точки прицілювання. Вивчення умов виконання вправ стрільби з пневматичної гвинтівки. Приготування до стрільби. Тренування в одноманітності прицілювання.</p>	<p>стрільби; <b>обґрунтовує</b> основні правила стрільби; <b>виконує</b> вправи стрільб, передбачених програмою та нормативи з вогневої підготовки;</p>
<p>Виконання вправи стрільби з пневматичної гвинтівки. Практичне тренування.</p>	<p><b>дотримується правил</b> безпеки під час стрільби.</p>

***Розділ V. Тактична підготовка (11; 16 годин)***

***Тема 1. Основи загальновійськового бою (1; 2 години)***

<p>Поняття про бій. Характеристика загальновійськового бою. Види вогню та маневру, їх значення в бою. Обов'язки солдата в бою. Особиста зброя та екіпіровка солдата. Організаційна структура механізованого відділення, його озброєння та бойові можливості.</p>	<p><b>характеризує</b> риси загальновійськового бою, види вогню та маневру, обов'язки солдата в бою, організаційну структуру механізованого відділення; <b>пояснює</b> необхідність якісної підготовки екіпіровки та особистої зброї солдата до ведення бойових дій; <b>вміє</b> припасовувати елементи екіпіровки.</p>
--	---

***Тема 2. Дії солдата в бою. (4; 6 годин).***

<p>Способи пересування на полі бою під час дії у пішому порядку.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b> <b>характеризує</b> вогневу позицію в обороні, пояснює способи вивчення місцевості, способи боротьби з танками;</p>
<p>Поняття про вогневу позицію в обороні. Вимоги до вибору місця для ведення вогню і спостереження. Послідовність обладнання і маскування окопу для стрільби лежачи. Вибір місця для ведення</p>	<p><b>називає</b> вимоги до організації місця для ведення вогню і спостереження, види інженерних загороджень та їх демаскуючі ознаки; способи пересування на полі бою; знає, як вибирати вогневу позицію та обладнувати її, вести спостереження у</p>

<p>спостереження. Способи вивчення місцевості, виявлення цілей та доповіді про їх знаходження. Способи боротьби з танками за допомогою ручних гранат та інших засобів озброєння механізованого відділення.</p> <p>Основні види інженерних загороджень. Способи застосування (встановлення) мінно-вибухових загороджень та її демаскуючих ознак, порядок їх подолання.</p>	<p>заданому секторі, визначати розташування цілей відносно орієнтирів, доповідати про результати спостереження;</p> <p><b>дотримується</b> при цьому правил безпеки;</p> <p><b>виконує</b> другу вправу з метання ручної кумулятивної гранати</p>
---	---

***Тема 3. Дії солдата в бою у складі бойових груп. (2; 3 години).***

<p>Завдання, прийоми і способи дій солдата на полі бою у складі бойової групи. Склад бойової групи (двійки, трійки). Розподіл обов'язків між військовослужбовцями та їх взаємодія у бойовій групі. Порядок дій у складі бойових груп.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b></p> <p><b>називає</b> обов'язки солдата в бою у складі бойової групи;</p> <p><b>виконує</b> способи пересування на полі бою,</p> <p><b>оволодіває</b> прийомами і способами знищення противника в бою у складі бойової групи;</p> <p><b>знає</b> особливості дій солдата у складі бойових груп.</p>
---	--

***Тема 4. Основи військової топографії (4; 5 години)***

<p>Військова топографія, її зміст і особливості.</p> <p>Основні елементи топографічної карти.</p> <p>Умовні знаки топографічних карт. Масштабний ряд топографічних карт. Види масштабів. Визначення відстаней за топографічною картою.</p> <p>Визначення за топографічною картою географічних і прямокутних координат.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b></p> <p><b>характеризує</b> поняття військової топографії, її зміст і особливості;</p> <p><b>має уявлення</b> про умовні знаки топографічних карт, як користуватися топографічними картами;</p> <p><b>пояснює</b> основні елементи топографічних карт;</p> <p><b>визначає</b> масштаб топографічної карти; відстані, географічні і прямокутні координати за топографічною картою;</p> <p><b>обгрунтовує</b> необхідність знання основ топографії для виконання бойового завдання;</p>
--	---

	<b>вміє</b> користуватись топографічною картою; розпізнавати умовні знаки топографічних карт на місцевості
<b><i>Розділ IV. Прикладна фізична підготовка (6; 11 годин)</i></b>	
<b><i>Тема 1. Гімнастика (1; 2 години)</i></b>	
Комплексні вправи. Розучування і тренування комплексу вільних вправ, комплексної силової вправи і вправи на спритність. Вправи на перекладанні і брусах. Вправи на удосконалення положення «наскок» і «зіскок». Вправи для розвитку сили: підтягування на перекладанні, згинання та розгинання рук в упорі на паралельних брусах	<b>Учень (учениця):</b> <b>виконує</b> комплексні вправи та вправи на паралельних брусах; <b>дотримується</b> правил безпеки під час занять з прикладної фізичної підготовки
<b><i>Тема 2. Прискорене пересування та подолання перешкод. (1 година)</i></b>	
Біг. Техніка бігу на короткі та середні дистанції. Біг по пересіченій місцевості (до 1500 м – ). Подолання окремих перешкод. Ознайомлення з елементами єдиної смуги перешкод.	<b>характеризує особливості:</b> бігу, подолання горизонтальних і вертикальних перешкод; <b>розучує</b> техніку бігу на будь-якій місцевості на короткі та середні дистанції; <b>долає</b> перешкоди різними способами; <b>виявляє</b> витривалість під час подолання смуги перешкод.
<b><i>Тема 3. Основи самозахисту (2 години)</i></b>	
Розучування і тренування вправ без зброї: стійки, рухи вперед та назад, удари рукою на місці та русі  Захист від ударів рукою та ногою. Розучування і тренування прийомів без зброї: прийоми самострахування, захвати та звільнення від них, больові прийоми.	<b>пояснює</b> вправи і прийоми самозахисту із зброєю та без зброї; <b>координує</b> свої рухи та захищається в залежності від обставин; <b>дотримується правил</b> безпечної поведінки під час опрацювання вправ і прийомів самозахисту;

**Тема 4. Прикладні фізичні вправи та елементи видів спорту (національні бойові мистецтва, гирьовий спорт, атлетична гімнастика) (2; 6 годин)**

Виникнення національних бойових мистецтв. Особливості бойової техніки «Хортинг» та «Рукопаш – Гопак».  
Техніка нанесення ударів рукою та ногою. Порядок застосування в бойових ситуаціях.  
Спеціально-допоміжні вправи з гирями вагою 8 кг. Ривок гирі вагою 8 кг.  
Комплекси вправ з атлетизму без обтяжень

**Учень (учениця):**

**характеризує:**

вплив занять з вагою власного тіла та з обтяженнями на організм школяра; фізичні якості, що розвиваються під час занять з вагою власного тіла та на заняттях з обтяженнями;

**пояснює** необхідність виникнення та застосування національних бойових мистецтв;

**виконує** прийоми нанесення ударів за технікою «Хортинг» та «Рукопаш – Гопак»; спеціально-допоміжні вправи з гирями вагою 8 кг; ривок гирі вагою 8 кг; вправи без обтяжень з атлетизму;

**знає** як застосовувати прийоми в бойових ситуаціях

**дотримується** правил техніки безпеки під час занять.

**Розділ VII. Основи цивільного захисту (6; 7 годин)**

**Тема 1. Нормативно-правова база цивільного захисту (1 година)**

Нормативно-правова база цивільного захисту України.  
Організаційна структура цивільного захисту України.  
Обов'язки учнів щодо вивчення основ цивільного захисту.

**називає** основні положення нормативно-правової бази цивільного захисту та міжнародні розпізнавальні знаки;

**пояснює** важливість знань основ цивільного захисту.

**Тема 2. Надзвичайні ситуації та загроза їх виникнення (2 години)**

Надзвичайні ситуації воєнного характеру від дії зброї масового ураження: ядерна, хімічна та біологічна зброя. Особливості уражаючої дії.

**Учень (учениця):**

**характеризує** причини виникнення надзвичайних ситуацій, їх вплив на довкілля та безпеку життєдіяльності людини, сучасні звичайні засоби ураження та ураження від дії ядерної,



<p>Сучасні звичайні засоби ураження. Осколкові, кулькові та фугасні боеприпаси. Вибухонебезпечні предмети та правила поводження з ними. Запалювальна та високоточна зброя, заходи та засоби захисту від неї. Прилади радіаційної розвідки. Їх класифікація, призначення, принцип дії та порядок використання</p> <p>Надзвичайні ситуації соціально – політичного характеру. Сучасний тероризм, як загроза людству XXI століття. Заходи, щодо попередження надзвичайних ситуацій терористичного походження.</p>	<p>хімічної та біологічної зброї;  <b>оцінює</b> обстановку в надзвичайних ситуаціях та визначає заходи, щодо попередження надзвичайних ситуацій терористичного походження;  <b>наводить</b> приклади виникнення надзвичайних ситуацій на Україні та за її межами;  <b>пояснює</b> негативний вплив надзвичайних ситуацій на довкілля та життєдіяльність людини;  <b>дотримується правил</b> безпечної поведінки при виникненні надзвичайних ситуацій, з вибухонебезпечними предметами.</p>
--	---

**Тема 3. Основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях (2; 3 годин)**

<p>Поняття про надзвичайну ситуацію. Надзвичайні ситуації природного, техногенного та соціально – політичного характеру. Сигнали і порядок оповіщення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. Повідомлення населення попереджувальним сигналом „Увага всім!”. Дії населення по сигналам оповіщення.</p> <p>Засоби індивідуального захисту органів дихання, їх призначення, будова, підбір та правила використання. Правила виготовлення найпростіших засобів захисту органів дихання та порядок їх використання.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>характеризує</b> основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях, призначення та будову основних засобів індивідуального захисту органів дихання та шкіри, сигнали і порядок оповіщення населення про виникнення надзвичайних ситуацій і порядок дій при цьому, способи проведення евакуації населення;  <b>вміє користуватися</b> основними засобами індивідуального захисту органів дихання та шкіри.</p>
--	---

<p>Ізолюючі засоби індивідуального захисту шкіри. Загальновійськовий захисний комплект (ЗЗК). Його призначення, склад, правила використання.</p>	<p><b>ВИГОТОВЛЯЄ</b> найпростіші засоби захисту органів дихання та шкіри; <b>ПОЯСНЮЄ</b> правила безпеки під час захисту населення в надзвичайних ситуаціях.</p>
<p align="center"><b>Тема 4. Основи рятувальних та інших невідкладних робіт (1 година)</b></p>	
<p><b>Рятувальні та інші невідкладні роботи у надзвичайних ситуаціях.</b> Мета, види і обсяги рятувальних та інших невідкладних робіт. Сили і засоби ведення рятувальних та інших невідкладних робіт в районах стихійного лиха, аварії й осередку ураження. <b>Організація та проведення рятувальних робіт в осередку ураження.</b> Завдання та зміст рятувальних і невідкладних аварійно-рятувальних робіт. Прийоми і способи виконання рятувальних робіт. Заходи безпеки. Особиста гігієна в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження. <b>Заходи по ліквідації наслідків зараження.</b> Санітарна обробка людей. Заходи санітарної обробки та порядок їх проведення. <b>Знезаражування території та об'єктів у формі дезактивації, дегазації і дезінфекції, порядок та способи проведення.</b></p>	<p><b>Учень (учениця):</b> <b>характеризує</b> порядок проведення рятувальних та інших невідкладних робіт; <b>проводить</b> часткову санітарну обробку обмундирування та тіла; <b>дотримується</b> правил особистої гігієни в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження; <b>володіє</b> знаннями про основні заходи по ліквідації наслідків зброї масового ураження; <b>увяляє масштаби рятувальних робіт в осередках ураження;</b> <b>знає порядок та способи проведення санітарної обробки і знезаражування території та об'єктів.</b></p>
<p align="center"><b>Розділ VIII. Основи медичних знань і допомоги (7; 8 годин)</b></p>	
<p align="center"><b>Тема 1. Смерть, ознаки клінічної та біологічної смерті, методи оживлення потерпілих (2 години)</b></p>	

<p>Загальні уявлення про смерть – характеристика клінічної та біологічної смерті. Орієнтуючі вірогідні та підозрілі ознаки смерті. Поняття про реанімацію (оживлення). Основні правила та порядок проведення реанімації.</p> <p>Звільнення дихальних шляхів від сторонніх предметів – западання язика, нижньої щелепи, слизу, води тощо. Штучне дихання – його різновиди, методика та техніка проведення штучної вентиляції легенів. Непрямий масаж серця, як спосіб відновлення діяльності серцево-судинної системи, методика його виконання.</p> <p>Техніка проведення реанімаційних заходів одним та двома рятівниками.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>називає</b> ознаки клінічної та біологічної смерті, характеризує орієнтуючі вірогідні та підозрілі ознаки смерті;  <b>вміє:</b> робити штучне дихання та непрямий масаж серця; проводити штучну вентиляцію легенів, непрямий масаж серця;  <b>пояснює</b> техніку проведення та <b>дотримується правил</b> безпеки під час реанімаційних заходів.</p>
<p><b>Тема 2. Надання домедичної допомоги при кровотечах, пораненнях, переломах та вивихах (2 години)</b></p>	
<p>Поняття про рану. Класифікація ран. Види кровотечі, їх класифікація. Домедична допомога при внутрішній та зовнішній кровотечах та проникаючих пораненнях грудей і живота.</p>	<p><b>характеризує:</b> рани, види кровотечі, правила надання домедичної допомоги при кровотечі, проникаючих пораненнях грудей і живота;</p>
<p>Техніка накладання пов'язок на голову, передпліччя, ліктьовий та плечовий суглоби, колінний та гомілковостопний суглоби. Техніка накладання кровоспинного джгута і закрутки на стегно і плече. Техніка стискання судин для зупинки кровотеч в типових місцях. Дії рятівника при травматичній ампутації кінцівки.</p>	<p><b>вміє</b> користуватися шприц-тюбиком;  <b>виконує</b> накладання пов'язки, кровоспинного джгута та закрутки;  <b>може</b> транспортувати потерпілих при різноманітних ушкодженнях та пораненнях;  <b>дотримується правил</b> безпеки під час надання домедичної допомоги при кровотечах та пораненнях.</p>
<p><b>Тема 3. Домедична допомога в умовах бойових дій (3; 4 години).</b></p>	

Основні принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій.	<b>Учень (учениця):</b> <b>знає</b> принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій.
<b>Тема 3.1. Надання домедичної допомоги в секторі обстрілу (1; 2 години)</b>	
Загальні положення. Переведення пораненого в положення на боці (животі). Зупинка кровотечі з ран шиї, тулуба, кінцівок.	<b>Учень (учениця):</b> <b>вміє</b> переводити пораненого в положення на боці (животі); <b>володіє</b> навичками зупинки кровотечі з ран шиї, тулуба, кінцівок.
<b>Тема 3.2. Транспортування (переміщення) пораненого в сектор укриття (1 година).</b>	
Транспортування однією особою в положенні лежачи та стоячи.	<b>Учень (учениця):</b> <b>вміє</b> проводити транспортування однією особою в положенні лежачи (стоячи).
<b>Тема 3.3. Надання допомоги в секторі укриття (1 година).</b>	
Первинний огляд пораненого, визначення ознак життя. Проведення серцево-легеневої реанімації. Переведення в стабільне положення. Накладання пов'язки на грудну клітку, голову, живіт. Накладання джгута на кінцівки.	<b>Учень (учениця):</b> <b>виконує</b> алгоритм первинного огляду пораненого, проведення серцево-легеневої реанімації; <b>визначає</b> ознаки життя; <b>вміє</b> накладати пов'язки на грудну клітку, голову, живіт, джгут на кінцівки.

### 11 КЛАС, група юнаків (дівчат за їх власним бажанням)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	2
<b>Розділ 1. Збройні Сили України на сучасному етапі. (3; 4 години)</b>	
<b>Тема 1. Нормативно-правова база з військових питань.</b>	

<b><i>Історія розвитку українського війська (1; 2 години)</i></b>	
Основні історичні періоди військового мистецтва українського народу, їх значення для розбудови сучасних ЗСУ.	<b>Учень (учениця):</b> <b>називає</b> основні історичні періоди військового мистецтва українського народу, їх значення для розбудови сучасних Збройних Сил; <b>наводить</b> приклади визначних воєнних подій, переможних битв українського війська; <b>розуміє</b> значення військової могутності держави у сучасному світі;
<b><i>Тема 2. Основи міжнародного гуманітарного права (2 години)</i></b>	
Об'єктивна необхідність урегулювання ведення бойових дій за допомогою міжнародного гуманітарного права.  Особливості ведення воєнних дій з врахуванням норм МГП. Заборонені засоби та методи ведення воєнних дій. Правила застосування норм МГП щодо розпізнавання осіб та об'єктів. Міжнародний правовий захист жертв війни та цивільних об'єктів. Захист дітей та жінок в МГП. Запобігання порушення норм МГП.	<b>знає:</b> - основні поняття та терміни міжнародного гуманітарного права; - правила поведінки солдата в бою; - міжнародні розпізнавальні знаки; - принципи діяльності під час проведення гуманітарних операцій; <b>вміє</b> розпізнавати особи та об'єкти які знаходяться під захистом МГП; <b>розуміє:</b> особливості ведення воєнних дій з врахуванням норм МГП; механізм та види юридичної відповідальності за порушення норм МГП; <b>обґрунтовує</b> участь України в миротворчих операціях; <b>характеризує</b> заборонені методи та засоби ведення воєнних дій.
<b><i>Розділ II. Статути Збройних сил України (1 година)</i></b>	
<b><i>Тема 2. Військова дисципліна (1 година)</i></b>	
Військова дисципліна, її суть і значення. Обов'язки військовослужбовців з дотримання військової дисципліни. Заохочення та стягнення, що накладають на солдат (матросів), сержантів (старшин).	<b>характеризує:</b> поняття щодо суті і значення військової дисципліни; <b>пояснює:</b> обов'язки військовослужбовців з дотримання військової дисципліни; заохочення та стягнення, що накладаються на солдат (матросів), сержантів (старшин);
<b><i>Тема 4. Вартова служба (1 година)</i></b>	

<p>Розподіл часу і повсякденний порядок. Розпорядок дня та його значення для виконання основних заходів повсякденної діяльності навчання й побуту особового складу підрозділів.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>характеризує:</b> розпорядок дня військової частини та його значення для виконання заходів повсякденної діяльності, побут особового складу підрозділів; призначення добового наряду роти.</p>
<p><b><i>Розділ III. Стройова підготовка (4; 5 годин)</i></b></p>	
<p><b><i>Тема 1. Стройові прийоми і рух без зброї та зі зброєю (2; 3 години)</i></b></p>	
<p>Вихід зі строю. Підхід до начальника. Повернення до строю.</p> <p>Тренування у виконанні стройових прийомів і руху без зброї.</p> <p>Стройове положення з автоматом. Виконання прийомів: "Ремінь послабити (підтягти)", "Автомат на груди", "На ремінь", "Зброю за спину", "Покласти зброю", "До зброї", "За зброю".</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>називає:</b> строї та їх елементи;  <b>розуміє:</b> обов'язки солдата перед шиккуванням і в строю; попередні та виконавчі команди;  <b>виконує:</b> команди які подаються в строю; вихід із строю та повернення до нього; підхід до начальника та відхід від нього, стройові прийоми зі зброєю: „Ремінь послабити (підтягнути)”, „Автомат на груди”, „На ремінь”, „Зброю за спину”, „Покласти зброю”, „До зброї”, „За зброю”;  <b>дотримується</b> правил безпеки при діях зі зброєю.</p>
<p><b><i>Тема 4. Строї відділення (2 години)</i></b></p>	
<p>Шиккування відділення в розгорнутий і похідний строї. Розмикання і змикання відділення. Перешиккування відділення з однієї шеренги у дві і навпаки, з розгорнутого строю в похідний.</p> <p>Рух відділення стройовим і похідним кроком. Перешиккування відділення під час руху з колони по одному в колону по два і навпаки. Військове вітання відділення на місці і під час руху. Відповіді відділення на привітання та поздоровлення.</p>	<p><b>називає:</b> строї відділення;  <b>вміє діяти:</b> у складі відділення під час шиккування в розгорнутий і похідний строї, розмикання та змикання, перешиккування на місці та під час руху;  <b>рухається</b> у складі відділення стройовим та похідним кроком,  <b>відає</b> військове привітання,  <b>відповідає</b> на привітання та поздоровлення;</p>
<p><b><i>Розділ IV. Вогнева підготовка (9; 11 годин)</i></b></p>	

<b>Тема 1. Стрілецька зброя та поводження з нею (2; 3 години)</b>	
<p><b>Прийоми стрільби (вогневі тренування).</b> Положення автоматника під час стрільби з місця і в русі в пішому порядку. Вибір і зайняття місця для стрільби. Прийоми стрільби з автомата під час приготування до стрільби, проведення і припинення стрільби. Тренування у приготуванні до стрільби.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>знає</b> прийоми і правила стрільби із стрілецької зброї;  <b>виконує</b> прийоми стрільби із стрілецької зброї;</p>
<b>Тема 2. Основи стрільби зі стрілецької зброї (1 година)</b>	
<p><b>Правила стрільби.</b>  Спостереження за полем бою, вибір цілі для обстрілу. Призначення вихідних установок (вибір прицілу і точки прицілювання). Вибір моменту для відкриття вогню. Ведення вогню, спостереження за його результатами. Коректування стрільби.</p>	<p><b>вміє</b> призначати вихідні дані для стрільби та розуміє коректуру стрільби.</p>
<b>Тема 3. Ведення вогню з місця по нерухомих цілях і цілях, що з'являються (4; 5 годин)</b>	
<p>Тренування у одноманітності прицілювання, вирішення завдань на визначення прицілу і точки прицілювання. Виконання вправи стрільби з пневматичної гвинтівки. Удосконалення знань з будови автомата.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>обгрунтовує</b> основні правила стрільби;  <b>виконує</b> вправи стрільби, передбачені програмою та нормативи з вогневої підготовки;  <b>дотримується правил</b> безпеки під час стрільби.</p>
<b>Тема 4. Ручні осколкові гранати та поводження з ними (2 години)</b>	
<p>Призначення, бойові властивості, загальна будова і принцип дії ручних гранат. Порядок огляду і підготовки гранат до метання. Заходи безпеки під час поводження з ручними гранатами.</p>	<p><b>характеризує</b> загальну будову і принцип дії ручних осколкових гранат;  <b>розпізнає</b> імітаційні та бойові гранати;  <b>володіє</b> технікою метання гранати;  <b>дотримується правил</b> безпеки при метанні гранат;</p>

<p>Вивчення прийомів і правил метання ручних гранат. Виконання першої вправи з метання ручних гранат.</p>	<p><b>виконує</b> першу вправу з метання ручних гранат</p>
---	--

***Розділ V. Тактична підготовка (4; 9 годин)***

***Тема 3. Дії солдата в бою у складі бойових груп (2; 4 годин)***

<p>Способи пересування на полі бою під час дії у пішому порядку. Порядок дій у складі бойових груп.</p> <p>Поняття про вогневу позицію в обороні. Вимоги до вибору місця для ведення вогню і спостереження. Послідовність обладнання і маскуванню окопу для стрільби лежачи.</p> <p>Вибір місця для ведення спостереження. Способи вивчення місцевості, виявлення цілей та доповідь про їх знаходження.</p> <p>Способи боротьби з танками за допомогою ручних гранат та інших засобів озброєння механізованого відділення.</p> <p>Основні види інженерних загороджень. Способи застосування (встановлення) мінно-вибухових загороджень та її демаскуючих ознак, порядок їх подолання.</p>	<p><b>характеризує</b> вогневу позицію в обороні, пояснює способи вивчення місцевості, способи боротьби з танками;</p> <p><b>називає</b> вимоги до організації місця для ведення вогню і спостереження, види інженерних загороджень та їх демаскуючі ознаки; способи пересування на полі бою; знає, як вибрати вогневу позицію та обладнати її, вести спостереження у заданому секторі, визначати розташування цілей відносно орієнтирів, доповідати про результати спостереження;</p> <p><b>дотримується</b> при цьому правил безпеки;</p> <p><b>виконує</b> другу вправу з метання ручної кумулятивної гранати</p>
---	--

***Тема 4. Основи військової топографії (2; 5 годин )***

<p>Суть орієнтування на місцевості. Визначення сторін горизонту за компасом, годинником та сонцем, зірками, місцевими предметами.</p> <p>Азимут магнітний і його визначення. Визначення азимута на місцевий предмет і напрямку руху за азимутом.</p> <p>Складання опису місцевості.</p> <p>Спосіб горизонталей як основний спосіб зображення рельєфу на</p>	<p><b>Учень (учениця):</b></p> <p><b>характеризує</b> поняття орієнтування на місцевості;</p> <p><b>має уявлення</b> про визначення сторін горизонту за компасом, годинником та сонцем, зірками, місцевими предметами;</p> <p><b>пояснює</b> порядок орієнтування на місцевості, рух за азимутом та яким чином здійснюється обхід перешкод;</p> <p><b>визначає</b> відстані на місцевості за</p>
---	--



<p>топографічних картах. Висота перерізу рельєфу. Визначення абсолютних і відносних висот за топографічною картою. Визначення зон видимості.</p>	<p>топографічною картою, сторони горизонту та азимут за предметами на місцевості; визначає абсолютні і відносні висоти та зони видимості; складає опис місцевості;  <b>обґрунтовує</b> необхідність знання основ топографії для виконання бойового завдання;  <b>вміє</b> користуватись та рухатись на місцевості за компасом і топографічною картою, навігатором.</p>
<p><b><i>Розділ VI. Прикладна фізична підготовка (3; 6 годин)</i></b></p>	
<p><b><i>Тема 1. Гімнастика (1 година)</i></b></p>	
<p>Комплексні вправи. Розучування і тренування комплексу вільних вправ, комплексної силової вправи і вправи на спритність. Вправи на перекладині і брусах. Вправи на удосконалення положення «наскок» і «зіскок». Вправи для розвитку сили: підтягування на перекладині, згинання та розгинання рук в упорі на паралельних брусах</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>виконує</b> комплексні вправи та вправи на паралельних брусах;  <b>дотримується</b> правил безпеки під час занять з прикладної фізичної підготовки</p>
<p><b><i>Тема 3. Основи самозахисту (0; 1 година)</i></b></p>	
<p>Розучування і тренування прийомів зі зброєю: підготовка до бою, укол багнетом (ножем) та захист від нападу, удар навідліг палкою (ножем) та захист від нападу, удар ножем знизу та захист від нападу, захист від погрози пістолетом.</p>	<p><b>виконує</b> прийоми нанесення ударів руками та захист від них;  <b>вміє</b> наносити удари штик-ножем та порядок захисту від них; знає порядок захисту від погрози пістолетом.</p>
<p><b><i>Тема 4. Прикладні фізичні вправи та елементів видів спорту (основи самозахисту, національні бойові мистецтва, гирьовий спорт, атлетична гімнастика) (2; 4 години)</i></b></p>	
<p>Особливості бойової техніки «Хортинг» та «Рукопаш – Гопак».</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>виконує</b> прийоми нанесення ударів за</p>

<p>Техніка нанесення ударів рукою та ногою. Порядок застосування в бойових ситуаціях.</p>	<p>технікою «Хортинг» та «Рукопаш – Гопак»; <b>знає</b> як застосовувати прийоми в бойових ситуаціях;</p>
<p>Розучування і тренування вправ без зброї: стійки, рухи вперед та назад, удари рукою на місці та русі Захист від ударів рукою та ногою. Розучування і тренування прийомів без зброї: прийоми самострахування, захвати та звільнення від них, больові прийоми.</p>	<p><b>пояснює</b> вправи і прийоми самозахисту із зброєю та без зброї; <b>координує</b> свої рухи та захищається в залежності від обставин; <b>дотримується правил</b> безпечної поведінки під час опрацювання вправ і прийомів самозахисту;</p>
<p>Розучування і тренування прийомів зі зброєю: підготовка до бою, укол багнетом (ножем) та захист від нападу, удар навідріг палкою (ножем) та захист від нападу, удар ножем знизу та захист від нападу, захист від погрози пістолетом.</p>	<p><b>виконує</b> прийоми нанесення ударів руками та захист від них; <b>вміє</b> наносити удари штик-ножем та порядок захисту від них; знає порядок захисту від погрози пістолетом.</p>
<p>Спеціально-допоміжні вправи з гирями вагою до 16 кг. Комплекси вправ з атлетизму з обтяженням і без обтяжень</p>	<p><b>характеризує:</b> вплив занять з вагою власного тіла та з обтяженнями на організм школяра; <b>виконує</b> вправи з вагою власного тіла та з обтяженнями</p>
<p><b><i>Розділ VII. Основи цивільного захисту (5; 7 годин)</i></b></p>	
<p><b><i>Тема 3. Основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях (3; 4 годин)</i></b></p>	

<p>Медичні засоби індивідуального захисту. Аптечка індивідуальна медичного захисту її склад та порядок використання. Індивідуальний протихімічний пакет та його склад. Порядок обробки шкіри, одягу, взуття. Пакет перев'язувальний індивідуальний та порядок його використання.</p> <p>Інженерні споруди, призначені для укриття і тимчасового захисту людей, їх класифікація, обладнання та порядок використання.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>класифікує</b> обладнання та пояснює порядок використання інженерних споруд для захисту населення;  <b>характеризує</b> основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях, способи проведення евакуації населення;  <b>вміє користуватися</b> медичними засобами захисту (аптечка індивідуальна, індивідуальний протихімічний пакет (ППП), пакет перев'язувальний індивідуальний(ППІ));  <b>пояснює</b> правила безпеки під час захисту населення в надзвичайних ситуаціях,  <b>характеризує</b> способи проведення евакуації населення;  <b>виконує</b> алгоритм підготовки населення до евакуаційних заходів та розміщення населення.</p>
<p>Евакуаційні заходи. Поняття про евакуацію та її види. Принципи і способи здійснення евакуації населення. Підготовка та проведення евакуації населення з небезпечних районів. Порядок розміщення евакуйованого населення у безпечних районах. Організація польового табору.</p>	
<p align="center"><b>Тема 4. Основи рятувальних та інших невідкладних робіт</b> (2; 3 години)</p>	

<p>Характерні види рятувальних робіт. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на промислових об'єктах та в осередках ураження.</p> <p>Поняття про дегазацію, дезактивацію та дезінфекцію. Порядок та способи їх проведення. Особиста гігієна в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження.</p> <p>Знезаражуючі речовини і розчини. Санітарна обробка. Порядок та способи проведення.</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>характеризує</b> порядок проведення рятувальних та інших невідкладних робіт;  <b>пояснює</b> порядок та способи проведення спеціальної обробки;  <b>проводить</b> часткову обробку стрілецької зброї, обмундирування та тіла;  <b>дотримується</b> правил особистої гігієни в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження;  <b>вміє</b> користуватися приладами дегазації та дезінфікації</p>
<p><b><i>Розділ VIII. Основи медичних знань і допомоги (5; 7 годин)</i></b></p>	
<p><b><i>Тема 2. Надання домедичної допомоги при кровотечах, пораненнях, переломах та вивихах (1; 2 години)</i></b></p>	
<p>Поняття про переломи кісток і їх ознаки. Види переломів. Табельні та підручні засоби іммобілізації. Накладання шин з підручного матеріалу при переломах плеча, передпліччя, стегна, гомілки.</p>	<p><b>виконує</b> накладання шини з підручних матеріалів;</p>
<p>Правила користування шприц-тюбиком. Правила транспортування потерпілих при різноманітних ушкодженнях та пораненнях.</p>	<p><b>може</b> транспортувати потерпілих при різноманітних ушкодженнях;  <b>дотримується правил</b> безпеки під час надання домедичної допомоги при переломах та вивихах.</p>
<p><b><i>Тема 3. Домедична допомога в умовах бойових дій (3; 4 година).</i></b></p>	
<p><b><i>Тема 3.1. Надання домедичної допомоги в секторі обстрілу (1; 2 години).</i></b></p>	
<p>Зупинка кровотечі з ран верхньої та нижньої кінцівки кінцівок (взаємодопомога).</p> <p>Зупинка кровотечі за допомогою спеціальних джгутів (самодопомога).</p>	<p><b>Учень (учениця):</b>  <b>вміє</b> проводити зупинку кровотечі з ран верхньої та нижньої кінцівки кінцівок;  <b>володіє</b> навичками зупинки кровотечі з ран шиї, тулуба, кінцівок, за допомогою спеціальних джгутів.</p>
<p><b><i>Тема 3.2. Транспортування (переміщення) пораненого в сектор укриття (1 година).</i></b></p>	

Транспортування двома особами в положенні лежачи та стоячи.	<b>Учень (учениця):</b> <b>вміє</b> проводити транспортування в положенні лежачи (стоячи), двома особами.
<b>Тема 3.3. Надання допомоги в секторі укриття (1; 2 години).</b>	
Зупинка кровотечі з рани тулуба за допомогою гемостатичних засобів (само- та взаємодопомога). Зупинка кровотечі з рани кінцівки за допомогою спеціальних перев'язувальних пакетів (само- та взаємодопомога). Введення знеболювальних засобів за допомогою шприца-тюбика.	<b>Учень (учениця):</b> <b>вміє</b> вводити знеболювальних засобів за допомогою шприца-тюбика; <b>володіє</b> навичками супинки кровотечі з рани тулуба за допомогою гемостатичних засобів та кровотечі з рани кінцівки за допомогою спеціальних перев'язувальних пакетів.
<b>Тема 4. Психологічна підготовка до захисту Вітчизни (1 години)</b>	
Поняття про психіку військово-службовця. Фактори, що обумовлюють напруження психічної діяльності. Психологічна готовність до їх усунення.	<b>характеризує</b> фактори, що обумовлюють напруження психічної діяльності; <b>називає</b> способи зняття психологічної напруги.
Поняття психологічної війни. Види впливу та специфіка психологічних операцій у ході бойових дій. Форми та методи психологічної війни. Психологічний вплив через засоби масової інформації.	<b>характеризує</b> основні риси психологічної війни; <b>знає</b> порядок психологічного впливу через засоби масової інформації, форми та методи психологічної війни; <b>розуміє</b> специфіку ведення психологічних операцій у ході бойових дій.

### НАВЧАЛЬНО-ПОЛЬОВІ ЗБОРИ

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
1	2
<b>Розділ IV. Вогнева підготовка (4 годин)</b>	
Тренування у одноманітності прицілювання, вирішення завдань	<b>Учень (учениця):</b> <b>обґрунтовує</b> основні правила стрільби;

<p>на визначення прицілу і точки прицілювання.</p> <p>Виконання початкової вправи стрільби з автоматичної зброї.</p> <p>Удосконалення знань з будови автомата.</p>	<p><b>виконує</b> вправи стрільб, передбачених програмою, нормативи з вогневої підготовки (№ 1, 2, 3, 4, 5) та початкову вправу стрільби з автомата бойовими патронами;</p> <p><b>дотримується правил безпеки</b> під час стрільби.</p>
<p><b><i>Розділ V. Тактична підготовка (11 годин)</i></b></p>	
<p><b><i>Тема 4. Дії солдата в бою у складі механізованого відділення (10 годин)</i></b></p>	
<p>Завдання та озброєння механізованого відділення</p> <p>Дії солдата в обороні. Вибір вогневої позиції, її інженерне обладнання та маскування.</p> <p>Ведення спостереження. Дії з початком вогневої підготовки, відбиття атаки танків і піхоти.</p>	<p><b>знає</b> завдання та озброєння механізованого відділення;</p> <p><b>характеризує</b> дії механізованого відділення в обороні, наступі та в розвідувальному дозорі; дії солдат із початком вогневої підготовки в обороні, під час застосування зброї масового ураження;</p>
<p>Способи боротьби з авіацією противника.</p> <p>Дії під час застосування зброї масового ураження.</p> <p>Дії солдата у наступі. Похідний і бойовий порядок механізованого відділення.</p> <p>Висування на рубіж атаки, атака з подоланням мінно - вибухових та інших інженерних перешкод.</p> <p>Подолання ділянки місцевості з радіоактивним зараженням.</p> <p>Поняття про дії розвідувального дозору. Дії дозорних під час огляду місцевості та місцевих предметів, загороджень, мостів, різних перешкод. Дії в засаді.</p>	<p><b>володіє</b> способами подолання місцевості з уражувальними факторами, з мінно-вибуховими загородженнями, дотримується при цьому правил безпеки;</p> <p><b>виконує</b> дії по обладнанню та маскуванню вогневої позиції, веденню спостереження, у пересуванні на місцевості у складі підрозділу, огляду місцевості та місцевих предметів</p>
<p><b><i>Тема 5. Озброєння та бойова техніка військової частини (підрозділу) (1 година)</i></b></p>	
<p>Ознайомлення з озброєнням та бойовою технікою військової</p>	<p><b>характеризує</b> озброєння та бойову техніку військової частини;</p>

частини (підрозділом), їх призначення, тактико-технічна характеристика. Демонстрація озброєння та бойової техніки в дії. *- при неможливості проводити урок у військовій частині, проходить ознайомлення з роботою призовного пункту у РВК або здійснюється відвідування місць бойової слави.	<b>пояснює</b> основи повсякденної життєдіяльності підрозділу (частини).
--	--

***Розділ VI. Прикладна фізична підготовка***

***Тема 2. Прискорене пересування та подолання перешкод (2 години)***

Біг по пересіченій місцевості (до 1500 м). Подолання єдиної смуги перешкод.	<b>характеризує особливості:</b> бігу, подолання горизонтальних і вертикальних перешкод; <b>долає</b> перешкоди різними способами; <b>виявляє</b> витривалість під час бігу по пересіченій місцевості та подоланні смуги перешкод.
--	--

***Розділ VIII. Основи медичних знань і допомоги (1 година)***

Зупинка кровотечі з ран шиї, тулуба, кінцівок в умовах бойових дій. Транспортування пораненого одною та двома особами в положенні лежачи та стоячи.	<b>Учень (учениця):</b> <b>вміє</b> проводити зупинку кровотечі з ран верхньої та нижньої кінцівки кінцівок в умовах бойових дій; проводити транспортування в положенні лежачи (стоячи), двома особами <b>володіє</b> навичками зупинки кровотечі з ран шиї, тулуба, кінцівок.
--	--

**ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН № 2**

**вивчення предмета дівчатами (юнаками, які за станом здоров'я, релігійними поглядами не вивчають основи військової справи)**

**1 рік (10 клас), 2 рік (11 клас)**

Розділ, тема	К-сть годин на тиждень (1,5 год.)			К-сть годин на тиждень (2 год.)			З них на заняття у
	Разом	1 рік (10)	2 рік (11)	Разом	1 рік (10)	2 рік (11)	

		клас )	клас )		клас )	клас )	лікувальні оздоровчі заклади
<i>Вступний урок</i>	1	1	-	1	1	-	-
<b>Розділ І. Основи медичних знань і допомоги.</b>	34	34	-	45	45	-	8
<i>Тема 1.1. Основи законодавства України щодо охорони здоров'я людини</i>	1	1	-	2	2	-	-
<i>Тема 1.2. Медична допомога при порушенні здоров'я людини</i>	2	2	-	3	3	-	4
<i>Тема 1.3. Ліки та засоби домедичної допомоги</i>	3	3	-	4	4	-	-
<i>Тема 14. Вплив уражаючих факторів надзвичайних ситуацій на людину</i>	1	1	-	2	2	-	-
<i>Тема 1.5. Поняття про травму. Травми основних системи організму людини систем та їх наслідки. Травматичний</i>	6	6	-	8	8	-	-



<b>шок. Політравма.</b>								
<b>Тема 1.6.</b> <i>Поранення. Кровотечі. Домедична допомога при пораненнях і кровотечах. Перев'язка пораненого.</i>		10	10	-	12	12	-	-
<b>Тема 1.7.</b> <i>Домедична допомога при переломах і вивихах.</i>		4	4	-	5	5	-	-
<b>Тема 1.8. Правила транспортування травмованих</b>		2	2	-	2	2	-	-
<b>Тема 1.9.</b> <i>Інфекційні захворювання. Профілактика інфекційних захворювань</i>		4	4	-	5	5	2	2
<b>Тема 1.10. Дія на організм людини йонізуючого випромінювання</b>		1	1	-	2	2	-	1
<b>Розділ 2.</b> <i>Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях</i>		22	10	12	36	13	23	-
<b>Тема 2.1.</b> <i>Оцінювання стану організму людини. Термінальний стан</i>		2	2	-	2	2	-	-
<b>Тема 2.2.</b>		3	3	-	4	4	-	2

<i>Домедична допомога при гострих порушеннях дихання та під час зупинки серця</i>							
<i>Тема 2.3. Опіки. Домедична допомога при опіках. Допомога при тепловому та сонячному ударі, обмороженні і електротравмах</i>	5	5	-	7	7	-	-
<i>Тема 2.4. Отруєння. Домедична допомога при отруєннях</i>	5	-	5	10	-	10	1
<i>Тема 2.5. Домедична допомога при укусах отруйних змій та комах</i>	2	-	2	3	-	3	-
<i>Тема 2.6. Домедична допомога при утопленні, тривалому здавлюванні та інших паталогічних станах</i>	5	-	5	10	-	10	-
<b>Розділ 3. Основи цивільного захисту</b>	7	7	-	7	7	-	-
<i>Тема 3.1. Нормативно-правова база</i>	1	1	-	1	1	-	-

<i>цивільного захисту</i>							
<i>Тема 3.2. Надзвичайні ситуації та загроза їх виникнення</i>	2	2	-	2	2	-	-
<i>Тема 3.3. Основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях</i>	7	3	4	7	3	4	-
<i>Тема 3.4. Основи рятувальних та інших невідкладних робіт</i>	5	3	2	5	3	2	-
<b>Розділ 4. Міжнародне гуманітарне право (МГП) про захист цивільного населення</b>	3	-	3	3	-	3	-
<i>Тема 4.1. Основні положення МГП</i>	1	-	1	1	-	1	-
<i>Тема 4.2. Застосування МГП</i>	1	-	1	1	-	1	-
<i>Тема 4.3. Засоби і методи ведення воєнних дій</i>	1	-	1	1	-	1	-
<b>Розділ 5. Домедична допомога в бойових умовах</b>	12	-	13	17	-	17	5
<i>Тема 5.1. Основні принципи надання домедичної</i>	1	-	1	1	-	1	-

<i>допомоги в умовах бойових дій. Тактична медицина</i>							
<i>Тема 5.2. Надання домедичної допомоги в секторі обстрілу</i>	3	-	3	5	-	5	1
<i>Тема 5.3. Транспортування (переміщення) пораненого в сектор укриття</i>	2	-	3	2	-	2	1
<i>Тема 5.4. Надання допомоги в секторі укриття</i>	6	-	6	9	-	9	3
<i>Контроль практичних навичок</i>	-	-	-	-	-	-	2

## 10-й клас, група дівчат

(юнаків, які за станом здоров'я, релігійними поглядами звільнені від засвоєння основ військової справи)

Зміст навчального матеріалу	Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів
<b>Вступний урок (1; 1 год).</b>	
<p>Поняття національної безпеки держави.</p> <p>Розвиток національних Збройних Сил та інших військових формувань України - необхідна умова забезпечення могутності української держави. Підготовка до захисту Вітчизни - обов'язок кожного громадянина.</p> <p>Зміст програми предмета "Захист Вітчизни", завдання кожного розділу, порядок проведення занять.</p> <p>Обов'язки та правила поведінки учнів на уроках.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>характеризує</b> вимоги Конституції України щодо захисту Вітчизни, свої обов'язки в разі виникнення загрози суверенітету та територіальної цілісності України, поняття національної безпеки держави;</p> <p><b>визначає</b> основні поняття з військової справи, основ цивільного захисту, психологічної та медико-санітарної підготовки;</p> <p><b>виконує</b> правила поведінки на заняттях.</p>
<b>Розділ 1. Основи медичних знань і допомоги (34; 45 год)</b>	
<b>Тема 1.1. Основи законодавства України щодо охорони здоров'я людини (1; 2 год).</b>	
<p>Основні документи нормативно-правової бази щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні.</p> <p>Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я». Закон України «Про екстрену медичну допомогу».</p> <p>Основні принципи охорони здоров'я України.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>називає</b> основні документи щодо захисту життя і здоров'я людини в Україні;</p> <p><b>обґрунтовує</b> правові, організаційні та соціально-економічні засади охорони здоров'я в Україні.</p>
<b>Тема 1.2. Медична допомога при порушенні здоров'я людини (2; 3 год).</b>	
<p>Значення, види медичної допомоги.</p> <p>Суть, мета та принципи домедичної допомоги. Правила надання, обсяг та послідовність заходів домедичної допомоги відповідно до специфіки допомоги.</p> <p>Поняття про невідкладні стани людини. Правила виклику бригади</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>знає</b> принципи домедичної допомоги;</p> <p><b>класифікує</b> види медичної допомоги;</p> <p><b>називає</b> заходи домедичної допомоги;</p> <p><b>визначає заходи</b> домедичної допомоги.</p> <p><b>перелічує</b> засоби домедичної допомоги і порядок їх застосування;</p>

<p>екстреної медичної допомоги.</p> <p>Самодопомога та взаємодопомога – основні способи домедичної допомоги. Невідкладні заходи домедичної допомоги.</p> <p>Порядок проведення огляду і надання домедичної допомоги потерпілим. Визначення, усунення та запобігання головних факторів, які загрожують життю потерпілого.</p>	
<p><b>Тема 1.3. Ліки та засоби домедичної допомоги (3, 4 год).</b></p>	
<p>Ліки, що можуть використовуватись при наданні домедичної допомоги. Форми ліків та способи їх введення. Засоби домедичної допомоги, їх призначення та порядок застосування (пластикові рукавички і маски штучного дихання, тонометр, термометр, піпетка та одноразові шприци, шприц-тюбик, гумова трубка або джгут, затискач або пінцет, ніж, скальпель або ножиці).</p> <p>Комплекти медичних засобів домедичної допомоги: медична аптечка домашня, автомобільна, індивідуальна та невідкладної медичної допомоги, санітарна сумка. Їх комплектність та застосування.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>називає</b> засоби домедичної допомоги і порядок їх застосування;</p> <p><b>класифікує</b> комплекти домедичної допомоги;</p> <p><b>знає</b> види ліків та їх призначення;</p> <p><b>вміє</b> застосовувати засоби домедичної допомоги.</p>
<p><b>Тема 1.4. Вплив уражаючих факторів надзвичайних ситуацій на людину (1; 2 год).</b></p>	
<p>Медична характеристика ураження людей від дії стихійного лиха, виробничих аварій і катастроф, уражаючих факторів зброї масового ураження.</p> <p>Уражаюча дія сучасної зброї (вогнепальної, зброї масового ураження) та можливі санітарні втрати при її використанні.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>визначає</b> основні види ушкоджень людей від дії уражаючих факторів надзвичайних ситуацій;</p> <p><b>характеризує</b> можливі санітарні втрати при використанні сучасної зброї.</p>
<p><b>Тема 1.5. Поняття про травму. Травми основних системи організму людини систем та їх наслідки. Травматичний шок. Політравма (6; 8</b></p>	

<p><i>год).</i></p> <p>Поняття про травму. Види травм залежно від чинників докiлля. Особливостi промислових i воєнних травм. Класифiкацiя травм вiд ступенi важкостi поранення.</p> <p>Закритi ушкодження: забиття, розтягнення м'язiв i зв'язок.</p> <p>Травми грудної клiтки. Анатомiчнi передумови для розвитку пневмотораксу. Пневмоторакс (закритий та вiдкритий). Причини пневмотораксу.</p> <p>Ушкодження органiв черевної порожнини (закрита травма живота).</p> <p>Травма голови та її наслідки: струс i забiй головного мозку, деформацiя (здавлювання) черепа.</p> <p>Поняття про травматичний шок. Характеристика первинного i вторинного шоку, фази розвитку. Види травматичного шоку залежно вiд ступеня тяжкостi.</p> <p>Синдром тривалого здавлювання. Полiтравма. Полiтравма, отримана внаслідок ДТП.</p> <p>Причини та наслідки втрати свiдомостi. Оцiнка стану свiдомостi людини.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>називає</b> особливостi травм грудної клiтки, органiв черевної порожнини, травм голови; характернi поранення, вiд яких настапає травматичний шок;</p> <p><b>розрiзняє</b> закритий та вiдкритий пневмоторакс, струс головного мозку та забiй головного мозку;</p> <p><b>характеризує</b> клiнiчний перебiг при ушкодженнях органiв черевної порожнини, ознаки травматичного шоку;</p> <p><b>пояснює</b> особливостi полi травми;</p> <p><b>вмiє</b> застосувати знання про особливостi домедичної допомоги при ДТП, синдромi тривалого здавлювання.</p> <p><b>розумiє</b> причини та наслідки втрати свiдомостi;</p> <p><b>вмiє</b> визначати стан свiдомостi людини.</p>
--	--

***Тема 1.6. Поранення. Кровотечi. Домедична допомога при пораненнях i кровотечах. Перев'язка пораненого (10; 12год).***

<p>Поняття про рану, класифiкацiя ран. Основнi види та загальна характеристика ускладнень при пораненнях.</p> <p>Кровотечi, їх класифiкацiя. Зовнiшня i внутрiшня кровотечi, причини виникнення та ознаки.</p> <p>Внутрiшня кровотеча, причини виникнення та ознаки. Допомога при появі ознак внутрiшньої кровотечi.</p> <p>Носовi кровотечi.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>називає</b> види ран;</p> <p><b>пояснює</b> види раневих ускладнень;</p> <p><b>орiєнтується</b> в порядку надання домедичної допомоги при пораненнях;</p> <p><b>характеризує</b> види кровотечi; види пов'язок;</p> <p><b>розумiє</b> порядок надання домедичної допомоги при зовнiшнiх та внутрiшнiх кровотечах;</p> <p><b>застосовує</b> способи накладання джгута; методи накладання пов'язки на рiзнi частини</p>
---	--

Обробка рани – основа домедичної допомоги при пораненнях. Асептичні і антисептичні засоби обробки ран. Правила асептики і антисептики. Правила надання домедичної допомоги при пораненнях.

Способи зупинки зовнішньої артеріальної, венозної і капілярної кровотечі. Місця затискання артерій. Порядок застосування джгута для зупинки крові.

Тренування у наданні домедичної допомоги при артеріальній кровотечі.

Перев'язка ран. Засоби перев'язування ран. Пакет перев'язувальний індивідуальний, порядок користування.

Поняття десмургії.

Визначення і класифікація пов'язок за призначенням і виконанням. Загальні вимоги до накладання та правила накладання пов'язок при пораненнях. Характеристика покривних, давлючих, іммобілізуючих та підтримуючих пов'язок. Будова покривної і давлючої пов'язки.

Методи накладання покривних пов'язок і стисної бинтової пов'язки. Методи накладання іммобілізуючих і підтримуючих пов'язок.

Накладання бинтових пов'язок на голову, грудну клітку, плече, низ живота, нижню і верхню кінцівки.

Накладання косинкових пов'язок на голову, плече, стегно, пах, стопу.

Накладання пращоподібних пов'язок на голову, ніс і щелепу.

Накладання підтримуючої пов'язки підвішуванням кінцівки.

Тренування у наданні домедичної

тіла пораненого;

**дотримується** правил безпеки під час домедичної допомоги при кровотечах;

**вміє** накладати пов'язку для зупинки кровотеч; накладати пращоподібні та підтримуючі пов'язки;

**володіє** методикою накладання пращоподібних, підтримуючих і іммобілізуючої шинної пов'язки;

**виконує** норматив з надання домедичної допомоги при артеріальній кровотечі; норматив з надання домедичної допомоги пораненому.



допомоги при пораненнях..	
<b>Тема 1.7. Домедична допомога при переломах і вивихах (4; 5 год).</b>	
<p>Поняття про переломи кісток, їх класифікація. Ознаки переломів.</p> <p>Вивихи суглобів, їх класифікація. Ознаки вивихів.</p> <p>Заходи домедичної допомоги при переломах і вивихах.</p> <p>Постановка транспортної шини з підручного матеріалу на плече, передпліччя, нижню кінцівку.</p> <p>Накладання іммобілізуючої шинної пов'язки: шини Крамера на передпліччя, дерев'яної шини на стегно.</p> <p>Тренування у наданні допомоги при переломах.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>класифікує</b> переломи та вивихи;</p> <p><b>характеризує</b> ознаки травматичного шоку;</p> <p><b>застосовує</b> способи накладання шини з підручного матеріалу;</p> <p><b>вміє</b> накладати шину Крамера на передпліччя та дерев'яні шини на стегно.</p> <p><b>надає</b> домедичну допомогу при переломах та вивихах;</p> <p><b>виконує</b> норматив з надання допомоги при переломах.</p>
<b>Тема 1.8. Правила транспортування травмованих (2, 2 год).</b>	
<p>Поняття транспортування потерпілих.</p> <p>Способи та правила транспортування потерпілих при різноманітних ушкодженнях: перенесенням на руках, на плечах, на спині, з використанням носильних лямок і підручних засобів, на санітарних ношах.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>називає</b> способи транспортування потерпілих;</p> <p><b>пояснює</b> доцільність того чи іншого способу транспортування потерпілих при різних видах ушкоджень;</p> <p><b>вибирає</b> способи транспортування потерпілих;</p> <p><b>вміє</b> застосувати на практиці різні способи транспортування потерпілих при різноманітних ушкодженнях.</p>
<b>Тема 1.9. Інфекційні захворювання. Профілактика інфекційних захворювань (4; 5 год).</b>	
<p>Поняття про інфекційні захворювання. Збудники інфекційних захворювань, їх характеристика.</p> <p>Умови поширення інфекції: джерело інфекції, шляхи перенесення збудників, об'єкти зараження. Поняття про епідемію і пандемію. Механізм (шляхи) передачі інфекції, інкубаційний період. Імунітет та його форми.</p> <p>Характеристика вродженого</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>визначає</b> поняття інфекційних захворювань;</p> <p><b>характеризує</b> імунітет та його форми; інфекційні хвороби, перебіг інфекційних захворювань;</p> <p><b>має</b> уявлення про особливості потрапляння та називає місця локалізації різних інфекцій в організмі людини;</p> <p><b>розуміє</b> особливості потрапляння та місця локалізації різних інфекцій в організм людини;</p> <p><b>характеризує</b> особливо небезпечні</p>

<p>(природного), набутого і штучного імунітету.</p> <p>Профілактика інфекційних захворювань. Профілактичні щеплення (вакцинація) та методи їх виконання. Запобіжне лікування (екстрена профілактика) комплексними препаратами з антибіотиків.</p> <p>Особиста профілактика інфекційних захворювань під час перебування у колективах та при контакті з інфекційними хворими.</p> <p>Основні інфекційні захворювання дихальних шляхів, місця локалізації їх збудників, шляхи передачі інфекції. Особливості потрапляння та місця локалізації кишкових інфекцій в організмі людини.</p> <p>Кров'яні інфекції, місця локалізації в організмі, шляхи і способи поширення.</p> <p>Інфекції зовнішнього покрову, місця локалізації в організмі, контактні шляхи передачі інфекції.</p>	<p>інфекційні захворювання;</p>
<p><b>Тема 1.10. Дія на організм людини йонізуючого випромінювання (1; 2 год).</b></p>	
<p>Біологічна дія радіації. Променева хвороба та її синдроми. Ступені тяжкості перебігу променевої хвороби. Характеристика перебігу променевої хвороби кожного ступеня.</p> <p>Засоби та заходи домедичної допомоги для профілактики первинної реакції і у разі небезпеки опромінення. Використання радіозахисних засобів.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>пояснює</b> класифікацію уражень від дії променевої енергії;  <b>характеризує</b> перебіг променевої хвороби кожного ступеня;  <b>володіє</b> заходами домедичної допомоги при радіаційних ураженнях;  <b>використовує</b> радіозахисні засоби під час надання домедичної допомоги.</p>
<p><b>Розділ 2. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях (10; 13 год).</b></p>	
<p><b>Тема 2.1. Оцінювання стану організму людини. Термінальний стан (2; 2 год).</b></p>	
<p>Оцінювання загального стану потерпілого. Оцінювання рівня свідомості; перевірка наявності</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>оцінює</b> загальний стан і стан критичних систем організму людини;</p>

<p>дихання і серцебиття. Шок. Види шоку (геморагічний, кардіогенний, інфекційно-токсичний, анафілактичний). Поняття про термінальний стан та його періоди. Характеристика передагонального і агонального періоду. Клінічна смерть, ознаки та тривалість. Біологічна смерть, основні ознаки.</p>	<p><b>називає</b> ознаки шоку; <b>пояснює</b> ознаки клінічної та біологічної смерті; <b>визначає</b> ознаки втрати свідомості.</p>
---	---

***Тема 2.2. Домедична допомога при гострих порушеннях дихання та під час зупинки серця (3; 4 год).***

<p>Поняття про реанімацію. Основні завдання реанімації потерпілого в стані клінічної смерті. Основні реанімаційні заходи: підготовка потерпілого до відновлення дихання, в тому числі забезпечення прохідності дихальних шляхів (звільнення дихальних шляхів від сторонніх предметів, западання язика, слизу, води тощо); штучне дихання (примусова вентиляція легень), непрямий масаж серця. Штучний масаж серця одним реаніматором. Штучне дихання різними методами одним реаніматором. Одночасне проведення штучного масажу серця та штучного дихання двома-трьома реаніматорами.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>розуміє</b> основні завдання реанімаційних заходів; <b>володіє</b> способами звільнення дихальних шляхів від сторонніх предметів; <b>проводить</b> штучне дихання та непрямий масаж серця; <b>володіє</b> методикою одночасного проведення реанімаційних заходів двома-трьома реаніматорами.</p>
--	--

***Тема 2.3. Опіки. Домедична допомога при опіках. Допомога при тепловому та сонячному ударі, обмороженні і електротравмах (5; 7 год).***

<p>Поняття про опіки. Характеристика термічних, хімічних, променевих і радіаційних опіків. Класифікація термічних опіків залежно від глибини ураження. Ускладнення</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>класифікує</b> опіки; <b>характеризує</b> опіки; називає порушення в організмі людини від дії електричного струму чи блискавки; <b>називає</b> ускладнення опіків;</p>
--	--

<p>опіків - опіковий шок та опікова хвороба.</p> <p>Охолодження та висушування місця термічного опіку.</p> <p>Накладання стерильних пов'язок при опіках та обмороженнях.</p> <p>Промивка ділянок тіла від дії агресивних речовин (сильних кислот і лугів).</p> <p>Засипка уражених ділянок нейтралізуючими речовинами.</p> <p>Домедична допомога при хімічних опіках.</p> <p>Тепловий та сонячний удар, причини та симптоми їх розвитку, домедична допомога.</p> <p>Обмороження та його періоди.</p> <p>Класифікація обмороження.</p> <p>Стадії загального замерзання тіла.</p> <p>Домедична допомога при обмороженнях.</p> <p>Дія електричного струму на організм людини.</p> <p>Електротравма як наслідок ураження.</p> <p>Характеристика порушень в організмі людини від дії електричного струму.</p> <p>Надання домедичної допомоги при ураженні електричним струмом.</p> <p>Ураження блискавкою, її фізична природа та наслідки ураження.</p> <p>Домедична допомога, дотримання правил безпеки під час допомоги при ураженні електричним струмом і блискавкою.</p>	<p><b>пояснює</b> способи профілактики опікового шоку, сонячного удару, відмороження та ураження електричним струмом; особливості укусів отруйних комах;</p> <p><b>називає</b> симптоми загального отруєння від укусу змії;</p> <p><b>розуміє</b> періоди обмороження та стадії загального замерзання тіла;</p> <p><b>розрізняє</b> відмінність між ураженнями електричним струмом і блискавкою.</p> <p><b>надає</b> домедичну допомогу при тепловому та сонячному ударі, діях низьких температур, ураженні електричним струмом, дотримується гігієнічних правил при цьому;</p> <p><b>застосовує</b> способи накладання пов'язок при опіках та відмороженнях.</p>
---	---

### ***Розділ 3. Основи цивільного захисту (7 год).***

#### ***Тема 3.1. Нормативно-правова база цивільного захисту (1 год).***

<p>Нормативно-правова база цивільного захисту України.</p> <p>Організаційна структура цивільного захисту України.</p> <p>Обов'язки учнів щодо вивчення</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>називає</b> основні положення нормативно-правової бази цивільного захисту та міжнародні розпізнавальні знаки;</p> <p><b>пояснює</b> важливість знань основ цивільного</p>
--	--

основ цивільного захисту.	захисту.
<b>Тема 3.2. Надзвичайні ситуації та загроза їх виникнення (2 год).</b>	
<p>Надзвичайні ситуації воєнного характеру від дії зброї масового ураження: ядерна, хімічна та біологічна зброя. Особливості уражаючої дії.</p> <p>Сучасні звичайні засоби ураження. Осколкові, кулькові та фугасні боєприпаси. Вибухонебезпечні предмети та правила поведження з ними. Запалювальна та високоточна зброя, заходи та засоби захисту від неї.</p> <p>Прилади радіаційної розвідки. Їх класифікація, призначення, принцип дії та порядок використання.</p> <p>Надзвичайні ситуації соціально-політичного характеру.</p> <p>Сучасний тероризм, як загроза людству ХХІ століття. Заходи, щодо попередження надзвичайних ситуацій терористичного походження.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>характеризує</b> причини виникнення надзвичайних ситуацій, їх вплив на довкілля та безпеку життєдіяльності людини, сучасні звичайні засоби ураження та ураження від дії ядерної, хімічної та біологічної зброї;</p> <p><b>оцінює</b> обстановку в надзвичайних ситуаціях та визначає заходи, щодо попередження надзвичайних ситуацій терористичного походження;</p> <p><b>наводить</b> приклади виникнення надзвичайних ситуацій на Україні та за її межами;</p> <p><b>пояснює</b> негативний вплив надзвичайних ситуацій на довкілля та життєдіяльність людини;</p> <p><b>дотримується правил</b> безпечної поведінки при виникненні надзвичайних ситуацій, з вибухонебезпечними предметами.</p>
<b>Тема 3.3. Основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях (3 год.)</b>	
<p>Поняття про надзвичайну ситуацію. Надзвичайні ситуації природного, техногенного та соціально-політичного характеру. Сигнали і порядок оповіщення про загрозу виникнення надзвичайних ситуацій. Повідомлення населення попереджувальним сигналом «Увага всім!». Дії населення по сигналам оповіщення.</p> <p>Засоби індивідуального захисту органів дихання, їх призначення, будова, підбір та правила</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>характеризує</b> основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях, призначення та будову основних засобів індивідуального захисту органів дихання та шкіри, сигнали і порядок оповіщення населення про виникнення надзвичайних ситуацій і порядок дій при цьому, способи проведення евакуації населення;</p> <p><b>вміє користуватися</b> основними засобами індивідуального захисту органів дихання та шкіри;</p> <p><b>виготовляє</b> найпростіші засоби захисту органів дихання та шкіри;</p> <p><b>пояснює</b> правила безпеки під час захисту</p>

<p>використання. Правила виготовлення найпростіших засобів захисту органів дихання та порядок їх використання. Ізолюючі засоби індивідуального захисту шкіри. Загальновійськовий захисний комплект (ЗЗК). Його призначення, склад, правила використання.</p>	<p>населення в надзвичайних ситуаціях.</p>
<p><b>Тема 3.4. Основи рятувальних та інших невідкладних робіт (2 год).</b></p>	
<p>Мета, види і обсяги рятувальних та інших невідкладних робіт. Сили і засоби ведення рятувальних та інших невідкладних робіт в районах стихійного лиха, аварії й осередку ураження. Завдання та зміст рятувальних і невідкладних аварійно-рятувальних робіт. Прийоми і способи виконання рятувальних робіт. Заходи безпеки. Особиста гігієна в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження. Заходи по ліквідації наслідків зараження. Санітарна обробка людей. Заходи санітарної обробки та порядок їх проведення. Знезаражування території та об'єктів у формі дезактивації, дегазації і дезінфекції, порядок та способи проведення.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>характеризує</b> порядок проведення рятувальних та інших невідкладних робіт;  <b>проводить</b> часткову санітарну обробку обмундирування та тіла;  <b>дотримується</b> правил особистої гігієни в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження;  <b>володіє</b> знаннями про основні заходи по ліквідації наслідків зброї масового ураження;  <b>уявляє</b> масштаби рятувальних робіт в осередках ураження;  <b>знає</b> порядок та способи проведення санітарної обробки і знезаражування території та об'єктів.</p>
<p><b>Резерв: 2; 4 год.</b></p>	
<p><b>ВСЬОГО: 54; 70 год.</b></p>	

**11-й клас, група дівчат** (юнаків, які за станом здоров'я, релігійними поглядами не вивчають основи військової справи)

<b>Зміст навчального матеріалу</b>	<b>Державні вимоги до рівня загальноосвітньої підготовки учнів</b>
<b>Розділ 4. Міжнародне гуманітарне право (МГП) про захист цивільного населення (3; 3 год).</b>	
<b>Тема 4.1. Основні положення МГП (1; 1 год).</b>	
<p>МГП як галузь міжнародного публічного права. Призначення, сфера застосування МГП. Відмінність МГП від права людини. Принципи і норми МГП щодо захисту життя, інших прав цивільних осіб, захисту жертв збройних конфліктів. Женевські Конвенції 1949 року і Додаткові протоколи до них 1977 року – основні нормативно-правові акти МГП.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>характеризує</b> принципи і норми МГП;  <b>знає</b> Женевські конвенції та Додаткові протоколи до них;  <b>розуміє</b> відмінність МГП від права людини.</p>
<b>Тема 4.2. Застосування МГП (1; 1 год).</b>	
<p>Захист цивільного населення, природного середовища та установок і споруд, які знаходяться захистом МГП. Спеціальний захист окремих категорій цивільного населення: захист жінок у випадку збройного конфлікту. Захист жертв війни – поранених, хворих і осіб, які зазнали аварії корабля. Захист культурних цінностей у випадку збройного конфлікту.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>називає</b> особи та розпізнає об'єкти, які знаходяться під захистом МГП;  <b>знає</b> норми Женевських конвенцій про захист жертв війни;  <b>характеризує</b> міжнародні розпізнавальні знаки.</p>
<b>Тема 4.3. Засоби і методи ведення воєнних дій (1; 1 год).</b>	
<p>Засоби ведення воєнних дій, що заборонені нормами МГП: конкретні види звичайної зброї невибіркової дії і зброї, що спричиняє надмірні страждання й ушкодження. Заборонені методи (способи) воєнних дій у збройних конфліктах. Відповідальність держав і фізичних осіб за</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>обгрунтовує</b> необхідність правил ведення збройного конфлікту;  <b>характеризує</b> заборонені засоби та методи ведення воєнних дій;  <b>називає</b> умови відповідальності держав і фізичних осіб порушення міжнародного гуманітарного права.</p>

<p>порушення міжнародного гуманітарного права.</p>	
<p><b>Розділ 2. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях (12; 23 год).</b></p>	
<p><b>Тема 2.4. Отруєння. Домедична допомога при отруєннях (5; 10 год)</b></p>	
<p>Поняття про отруту і отруєння. Шляхи потрапляння отрути до організму, шляхи її виведення. Ознаки та класифікація отруєнь. Дія отруйних речовин на організм людини. Характеристика побутових і виробничих отруєнь. Корозійні отруєння та отрути, що їх визивають. Домедична допомога при отруєнні метиловим спиртом, дихлоретаном, парами бензину, хлору, амоніаку, сильними кислотами і лугами. Резорбтивні отруєння, їх види. Особливості кров'яного отруєння чадним газом, двоокисом вуглецю, метаном і азотом. Явище асфіксії. Домедична допомога при отруєнні газами. Особливості отруєння солями важких металів, сполуками фосфору та іншими деструктивними речовинами. Особливості функціонального отруєння нейротропними препаратами, алкоголем та нікотинном. Отруєння речовинами, що є хімічною зброєю. Заходи безпеки під час надання домедичної допомоги. Антидоти та їх використання. Основні ознаки отруєння й загальні принципи надання домедичної допомоги при отруєнні неякісною їжею, ліками, побутовими речовинами,</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>класифікує</b> отруєння організму людини;  <b>наводить</b> приклади згубного впливу отруйних речовин на організм людини;  <b>характеризує</b> профілактичні заходи отруєння хімічними речовинами, продуктами харчування тваринного та рослинного походження;  <b>знає</b> характеристику отруйних речовин хімічної зброї, знає їх дію на організм людини;  <b>надає</b> домедичну допомогу ураженням небезпечними хімічними речовинами;  <b>застосовує</b> антидоти при отруєннях;  <b>характеризує</b> особливості отруєння солями важких металів, фосфорними речовинами;  <b>володіє</b> навичками надання домедичної допомоги при різноманітних отруєннях;  <b>вибирає</b> алгоритм надання домедичної допомоги при алергічній реакції;  <b>знає</b> лікарські препарати необхідні для надання домедичної допомоги і заходи безпеки під час надання домедичної допомоги;  <b>розпізнає</b> ознаки анафілактичного шоку;  <b>дотримується</b> заходів безпеки під час надання домедичної допомоги.</p>



<p>отрутохімікатами, грибами, отруйними рослинами і ягодами. Оволодіння засобами домедичної допомоги при різноманітних отруєннях.</p> <p>Лікарські препарати, засоби і способи для надання домедичної допомоги при різноманітних отруєннях.</p>	
<p><b>Тема 2.5. Домедична допомога при укусах отруйних змій та комах (2, 3 год).</b></p>	
<p>Укуси отруйних змій. Симптоми загального отруєння від укусу змій. Домедична допомога. Отруйні комахи та наслідки їх укусів. Клінічна картина дії отрути комах. Ускладнення від укусів – анафілактичний шок. Допомога у випадку анафілактичного шоку.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>пояснює</b> особливості укусів отруйних комах;  <b>називає</b> симптоми загального отруєння від укусу змій.</p>
<p><b>Тема 2.6. Домедична допомога при утопленні, тривалому здавлюванні та інших паталогічних станах (5; 10 год).</b></p>	
<p>Ознаки утоплення людини, домедична допомога при цьому. Дії рятівника під час надання домедичної допомоги при утопленні.</p> <p>Здавлювання грудної клітки і кінцівок, наслідки тривалого здавлювання для організму людини.</p> <p>Удушення, явище ядухи.</p> <p>Дії рятівника під час надання домедичної допомоги при тривалому здавлюванні і удушенні людини. Прийом Хеймліка.</p> <p>Причини та характерні ознаки гострого болю у животі, домедична допомога.</p> <p>Печінкова і ниркова коліки, домедична допомога.</p> <p>Надання домедичної допомоги</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>називає</b> види та ознаки утоплення, ознаки гострих хвороб шлунка;  <b>характеризує</b> наслідки тривалого здавлювання;  <b>пояснює</b> достовірні ознаки утоплення, синдрому тривалого здавлювання частин тіла людини;  <b>виконує</b> алгоритм дій при наданні домедичної допомоги при утопленні, синдромі тривалого здавлювання частин тіла людини;  <b>дотримується</b> санітарно-гігієнічних правил при наданні домедичної допомоги;  <b>володіє</b> способами переведення потерпілого в стабільне положення під час здавлювання;  <b>застосовує</b> методи позбавлення болю в животі.</p>

<p>при інфаркті міокарда, інсульті, гіпертонічному кризі. Домедична допомога при епілептичних нападах . Надання домедичної допомоги під час приступів бронхіальної астми.</p>	
<p><b>Розділ 5. Домедична допомога в бойових умовах (12; 17 год).</b></p>	
<p><b>Тема 5.1. Основні принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій. Тактична медицина (1; 1 год)</b></p>	
<p>Основні принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій. Індивідуальна аптечка стандарту NATO Improved First Aid Kit</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>називає</b> приблизний склад аптечки НАТО; <b>знає</b> принципи надання домедичної допомоги в умовах бойових дій.</p>
<p><b>Тема. 5.2. Надання домедичної допомоги в секторі обстрілу (3; 5 год).</b></p>	
<p>Загальні положення надання домедичної допомоги у секторі обстрілу. Переведення пораненого в положення на боці (животі). Зупинка кровотечі з ран шиї, тулуба, кінцівок. Зупинка кровотечі з ран верхньої та нижньої кінцівки кінцівок (взаємодопомога). Зупинка кровотечі за допомогою спеціальних джгутів (самодопомога).</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>вміє</b> переводити пораненого в положення на боці (животі); <b>володіє</b> навичками зупинки кровотечі з ран шиї, тулуба, кінцівок, за допомогою спеціальних джгутів.</p>
<p><b>Тема 5.3. Транспортування (переміщення) пораненого в сектор укриття (2; 2 год).</b></p>	
<p>Поняття про сектор укриття. Транспортування однією особою в положенні лежачи та стоячи. Транспортування двома особами.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>вміє</b> проводити транспортування однією особою в положенні лежачи (стоячи), двома особами.</p>
<p><b>Тема 5.4. Надання допомоги в секторі укриття (6;9 год).</b></p>	
<p>Первинний огляд пораненого, визначення ознак життя. Проведення серцево-легеневої реанімації. Переведення в стабільне положення. Накладання пов'язки на грудну</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>виконує</b> алгоритм первинного огляду пораненого, проведення серцево-легеневої реанімації; <b>визначає</b> ознаки життя; <b>вміє</b> накладати пов'язки на грудну клітку, голову, живіт, джгут на кінцівки; вводити</p>

<p>клітку, голову, живіт.  Накладання джгута на кінцівки.  Зупинка кровотечі з рани тулуба за допомогою гемостатичних засобів (само- та взаємодопомога).  Зупинка кровотечі з рани кінцівки за допомогою спеціальних перев'язувальних пакетів (само- та взаємодопомога).  Введення знеболювальних засобів за допомогою шприца-тюбика.</p>	<p>знеболювальних засобів за допомогою шприца-тюбика;  <b>володіє</b> навичками зупинки кровотечі з рани тулуба за допомогою гемостатичних засобів та кровотечі з рани кінцівки за допомогою спеціальних перев'язувальних пакетів.</p>
---	--

### ***Розділ 3. Основи цивільного захисту (7 год.)***

#### ***Тема 3. Основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях (4 год.)***

<p>Медичні засоби індивідуального захисту. Аптечка індивідуальна медичного захисту її склад та порядок використання.  Індивідуальний протихімічний пакет та його склад. Порядок обробки шкіри, одягу, взуття.  Пакет перев'язувальний індивідуальний та порядок його використання.  Інженерні споруди, призначені для укриття і тимчасового захисту людей, їх класифікація, обладнання та порядок використання.  Евакуаційні заходи. Поняття про евакуацію та її види. Принципи і способи здійснення евакуації населення. Підготовка та проведення евакуації населення з небезпечних районів. Порядок розміщення евакуйованого населення у безпечних районах. Організація польового табору</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>класифікує</b> обладнання та пояснює порядок використання інженерних споруд для захисту населення;  <b>характеризує</b> основні способи захисту населення в надзвичайних ситуаціях, способи проведення евакуації населення;  <b>вміє користуватися</b> медичними засобами захисту (аптечка індивідуальна, індивідуальний протихімічний пакет (ППІ), пакет перев'язувальний індивідуальний (ППІ));  <b>пояснює</b> правила безпеки під час захисту населення в надзвичайних ситуаціях,  <b>характеризує</b> способи проведення евакуації населення;  <b>виконує</b> алгоритм підготовки населення до евакуаційних заходів та розміщення населення.</p>
--	--

#### ***Тема 4. Основи рятувальних та інших невідкладних робіт (3 год.)***

<p>Характерні види рятувальних</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p>
------------------------------------	--------------------------------

<p>робіт. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт на промислових об'єктах та в осередках ураження.</p> <p>Поняття про дегазацію, дезактивацію та дезінфекцію. Порядок та способи їх проведення. Особиста гігієна в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження.</p> <p>Знезаражуючі речовини і розчини.</p> <p>Санітарна обробка. Порядок та способи проведення.</p>	<p><b>характеризує</b> порядок проведення рятувальних та інших невідкладних робіт;</p> <p><b>пояснює</b> порядок та способи проведення спеціальної обробки;</p> <p><b>проводить</b> часткову обробку стрілецької зброї, обмундирування та тіла;</p> <p><b>дотримується</b> правил особистої гігієни в умовах радіаційного, хімічного та біологічного зараження;</p> <p><b>вміє</b> користуватися приладами дегазації та дезінфекції</p>
<p><b>Заняття у лікувально-оздоровчому закладі (18 год).</b></p>	
<p><b>Розділ 1. Основи медичних знань і допомоги (8 год)</b></p>	
<p><b>Тема 1.2. Медична допомога при порушенні здоров'я людини (4 год)</b></p>	
<p>Особливості огляду та гігієни хворих і важкопоранених.</p> <p>Засоби догляду за хворими: підкладний круг, підкладне судно. Вимірювання артеріального тиску й температури тіла.</p> <p>Практичне оволодіння засобами догляду за пораненими і лежачими хворими.</p> <p>Ознайомлення з перебігом гострих захворювань органів травлення. Надання домедичної допомоги.</p> <p>Правила застосування лікарських препаратів.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> вміє проводити огляд потерпілого, надає домедичну допомогу, знає порядок застосування засобів домедичної допомоги, оволодіває навичками їх використання;</p> <p><b>виявляє</b> ознаки гострих хвороб шлунка;</p> <p><b>надає</b> домедичну допомогу під час гострих приступів цих захворювань.</p>
<p><b>Тема 1.9. Профілактика інфекційних захворювань (2 год)</b></p>	
<p>Спеціальні заходи знищення збудників інфекційних захворювань. Поняття про дезінфекцію та її окремі види - дезінсекцію і дератизацію, їх призначення. Завдання профілактичної, поточної і остаточної дезінфекції. Методи дезінфекції, засоби</p>	<p><b>Учениця (учень):</b></p> <p><b>називає</b> завдання профілактичної, поточної і остаточної дезінфекції;</p> <p><b>володіє</b> методами дезінфекції, застосовує засоби знезаражування під час проведення дезінфекції, дотримується заходів особистої безпеки при проведенні заходів дезінфекції.</p>

<p>зnezаражування. Дезінфекційні засоби, способи їх застосування та об'єкти зnezаражування. Приготування робочих розчинів дезінфекційних засобів.</p>	
<p><b>Тема 1.10. Домедична допомога при радіаційних ураженнях (2 год)</b></p>	
<p>Медична профілактика: застосування радіозахисних препаратів (аптечки індивідуальної АІ-2 або препаратів, що містять йод). Надання домедичної допомоги при радіаційних ураженнях: використання захисних споруд, одягання захисного одягу, респіраторів, часткова санітарна обробка, дезактивація одягу і взуття, допомога в залежності від характеру уражень організму людини.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>уявляє</b> радіаційні ураження і їх профілактику;  <b>ознайомлюється</b> з лікарськими препаратами для надання домедичної допомоги і заходами безпеки під час надання домедичної допомоги;  <b>оволодіває</b> навичками надання домедичної допомоги при радіаційному ураженні.</p>
<p><b>Розділ 2. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях (3 год)</b></p>	
<p><b>Тема 2.2. Домедична допомога при гострих порушеннях дихання та під час зупинки серця (2 год)</b></p>	
<p>Основні реанімаційні заходи: підготовка потерпілого до відновлення дихання, в тому числі забезпечення прохідності дихальних шляхів (звільнення дихальних шляхів від сторонніх предметів, западання язика, слизу, води тощо); штучне дихання (примусова вентиляція легень), непрямий масаж серця. Штучний масаж серця одним реаніматором. Штучне дихання різними методами одним реаніматором. Одночасне проведення штучного масажу серця та штучного дихання двома-трьома реаніматорами.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>володіє</b> способами звільнення дихальних шляхів від сторонніх предметів;  <b>вміє</b> проводити реанімаційні заходи.</p>
<p><b>Тема 2.4. Домедична допомога при отруєннях (1 год)</b></p>	
<p>Домедична допомога при ураженнях сильнодіючими</p>	<p><b>Учениця (учень):</b>  <b>надає</b> допомогу при ураженнях</p>

<p>отруйними речовинами. Профілактика ураження отруйними речовинами, що є хімічною зброєю. Заходи безпеки під час надання домедичної допомоги. Антидоти та їх використання. Домедична допомога при шлунково-кишкових отруєннях. Негайна допомога у випадку анафілактичного шоку.</p>	<p>сильнодіючими отруйними речовинами; <b>розпізнає</b> ознаки анафілактичного шоку; <b>дотримується</b> заходів безпеки під час надання домедичної допомоги; <b>оволодіває</b> засобами домедичної допомоги при різноманітних отруєннях.</p>
<p><b>Розділ 5. Домедична допомога в бойових умовах (5 год)</b></p>	
<p><b>Тема 5.2. Надання домедичної допомоги в секторі обстрілу (1 год)</b></p>	
<p>Само- та взаємодопомога при кровотечах в секторі обстрілу. Використання спеціальних джгутів</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>володіє</b> навичками само- та взаємодопомоги при кровотечах, вміє накладати спеціальні джгути.</p>
<p><b>Тема 5.3 Транспортування (переміщення) пораненого в сектор укриття (1 год)</b></p>	
<p>Транспортування однією особою в положенні лежачи. Транспортування в положенні стоячи. Транспортування двома особами.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>вміє</b> транспортувати (виносити) пораненого в сектор укриття.</p>
<p><b>Тема 5.4 Надання допомоги в секторі укриття (3 год)</b></p>	
<p>Первинний огляд потерпілого. Проведення серцево-легеневої реанімації. Зупинка кровотеч за допомогою спеціальних перев'язувальних пакетів. Використання гемостатичних засобів. Перев'язка поранених при пораненнях різних частин тіла. Імобілізація при ушкодженнях кісток і суглобів. Введення знеболювальних засобів за допомогою шприц-тюбика.</p>	<p><b>Учениця (учень):</b> <b>проводить</b> первинний огляд потерпілого; <b>виконує</b> заходи реанімації; <b>здійснює</b> зупинку кровотеч та перев'язку поранених; <b>вміє</b> використовувати шприц-тюбик для введення знеболювальних засобів.</p>
<p><b>Контроль практичних навичок (2 год)</b></p>	
<p><b>Резерв: 2; 4 год.</b></p>	
<p><b>ВСЬОГО: 54; 70 год.</b></p>	

## Додаток 1

### Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів

#### 1. Види оцінювання.

Основними видами оцінювання є: поточне; тематичне; підсумкове за семестр, перший і другий рік навчання та навчально-польові заняття (збори).

**Поточне** оцінювання здійснюється на всіх етапах навчальної діяльності у формах: опитування учнів на предмет засвоєння навчального матеріалу; тестового контролю; виконання учнями нормативних прийомів і вправ, письмових робіт; створення навчальних комп'ютерних (та іншого виду) моделей бойових дій і надзвичайних ситуацій, навчальних макетів (мішеней). Необхідність поточного оцінювання визначає викладач.

**Тематичне** оцінювання є обов'язковим для кожного розділу, оскільки основною структурною одиницею предмета є тема. Оцінка за тему виставляється шляхом узагальнення поточних оцінок за тему з урахуванням оцінок за виконання нормативних прийомів і вправ, письмових робіт, за створені навчальні моделі (макети).

#### 2. Індивідуальна оцінка.

Рівень компетентності	Бали	Критерії оцінювання якості знань, умінь і навичок учнів
<b>1</b>	<b>2</b>	<b>3</b>
I. Початковий рівень	1	Учень (учениця) може розрізнити об'єкт вивчення і відтворити деякі його елементи. Володіє навчальним матеріалом на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів, елементів, об'єктів, що відтворюються учнем окремими словами чи реченнями з постійною допомогою викладача, виконує лише фрагменти практичних завдань
	2	Учень (учениця) фрагментарно відтворює незначну частину навчального матеріалу, має поверхові уявлення про об'єкт вивчення, виявляє здатність викласти думку на елементарному рівні, має елементарні навички, практичні завдання виконує лише з допомогою викладача
	3	Учень (учениця) відтворює менше половини навчального матеріалу, за допомогою викладача виконує елементарні завдання, розрізняє елементи техніки виконання нормативних вимог і здатний виконати незначну їх частину
II. Середній рівень	4	Учень (учениця) знає близько половини навчального матеріалу, здатний відтворювати його не в повному обсязі відповідно до тексту підручника або пояснення

		викладача, його вміння і навички дають змогу виконувати практичні дії на рівні нижчої межі середнього рівня нормативного часу
	5	Учень (учениця) розуміє основний навчальний матеріал, здатний дати визначення понять, але допускає помилки. За допомогою викладача може логічно відтворювати значну його частину, його уміння і навички дають змогу виконувати практичні дії на рівні середньої межі нормативного часу
	6	Учень (учениця) виявляє знання і розуміння основних положень навчального матеріалу, відповіді його правильні, він може відтворити значну частину теоретичного матеріалу, за допомогою викладача може його аналізувати, порівнювати та робити висновки, здатний виконувати контрольні нормативи на рівні вищої межі середнього нормативного часу
III. Достатній рівень	7	Учень (учениця) виявляє знання і розуміння переважної більшості навчального матеріалу, здатний застосовувати його на рівні стандартних вимог, частково контролювати власні навчальні дії, рівень практичних умінь і навичок дає змогу виконувати нормативи на рівні нижчої межі достатнього нормативного часу
	8	Знання учня (учениці) достатньо повні, він вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних ситуаціях, вміє аналізувати, робити висновки. Самостійно застосовує теоретичні знання для виконання практичних завдань. Виконує нормативи на рівні середньої межі достатнього нормативного часу
	9	Учень (учениця) вільно володіє вивченим матеріалом, вміє узагальнювати інформацію, застосовує її на практиці, рівень умінь і навичок при виконанні нормативів відповідає вищій межі достатнього нормативного часу
IV. Високий рівень	10	Учень (учениця) володіє глибокими, міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних ситуаціях. Виявляє творчі здібності, самостійно визначає окремі цілі власної пізнавальної діяльності, знаходить джерела інформації та самостійно використовує їх при вирішенні



		поставлених завдань. Нормативи виконує на рівні нижчої межі високого рівня
	11	Учень (учениця) володіє узагальненими знаннями з предмета, вільно висловлює власні думки, визначає програму особистої пізнавальної діяльності без допомоги вчителя знаходить джерела інформації і використовує одержані відомості відповідно до мети та завдань власної пізнавальної діяльності. Нормативи виконує на рівні середньої межі високого нормативного часу
	12	Учень (учениця) має системні знання, виявляє здатність приймати творчі рішення, самостійно розвиває власні обдарування і нахили, вміє самостійно здобувати знання, рівень умінь і навичок дає змогу виконувати нормативи на бездоганному рівні та зі значним перевищенням високого рівня нормативного часу

#### Індивідуальна оцінка визначається:

- **12 балів** - якщо не менше 50 % перевірених нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється - 12 балів, а решта - не нижче 9 балів;
- **11 балів** - якщо не менше 50 % перевірених нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється - 11 - 12 балів, а решта - не нижче 8 балів;
- **10 балів** - якщо не менше 50 % перевірених нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється - 10 - 12 балів, а решта - не нижче 7 балів;
- **9 балів** - якщо не менше 50 % перевірених нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється - 9 - 12 балів, а решта - не нижче 6 балів;
- **8 балів** - якщо не менше 50 % перевірених нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється - 8 - 12 балів, а решта - не нижче 5 балів;
- **7 балів** - якщо не менше 50 % перевірених нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється - 7 - 12 балів, а решта - не нижче 4 балів;
- **6 балів** - якщо 50 % перевірених нормативів (вправ, завдань, питань) оцінюється 6 - 12 балів та один з них - не нижче 3 балів;
- **5 балів** - якщо 50 % перевірених нормативів (вправ, завдань, питань) оцінюється 5 - 12 балів та один з них - не нижче 2 балів;
- **4 бали** - якщо 50 % перевірених нормативів (вправ, завдань, питань) оцінюється 4 - 12 балів та один з них - не нижче 1 - 3 бали;
- **3 бали** - якщо два і більше нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється на 3 бали;
- **2 бали** - якщо два і більше нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється на 2 бали;
- **1 бал** - якщо два і більше нормативів (прийомів, вправ, завдань, питань) оцінюється, як 1 бал.

**Додаток 2****Табель**

**оснащення навчальних закладів учбовим майном для підготовки учнів до цивільного захисту (забезпечуються згідно заявок, поданих у відповідні штаби цивільного захисту)**

NN п/п	Назва	Одиниця виміру	Середні загальноосвітні школи
1.	Протигаз фільтруючий	шт.	60
2.	Протигаз дитячий	- " -	50
3.	Респіратор	- " -	30
4.	Протипилова маска з тканини ПТН - 1	- " -	5
5.	Протигаз (в розрізі)	- " -	1
6.	Рентгенометр	- " -	1
7.	Радіометр	- " -	1
8.	Прилад хімічної розвідки	- " -	1
9.	Захисний костюм ЗЗК	- " -	2
10.	Захисний костюм Л-1	- " -	2
11.	Ноші санітарні	шт.	2
12.	Сумки санітарні	- " -	6
13.	Індивідуальний перев'язувальний пакет	- " -	10
14.	Індивідуальний протихімічний пакет	- " -	10
15.	Аптечка індивідуальна	- " -	10
16.	Учбовий набір дегазуючих речовин	компл.	2
17.	Плакати з цивільного захисту	- " -	3

**Додаток 3****Табель**

**майна для проведення навчальних занять основ медичних знань і допомоги в навчальних закладах**

NN	Назва	Одиниця	Кількість	Термін
----	-------	---------	-----------	--------

п/п		виміру	на школу	служби
1.	Аптечка індивідуальна	шт.	10	2 роки
2.	Банки кровососні	шт.	20	- « -
3.	Бинт марлевий 10 х 5 см	шт.	20	1 рік
4.	Булавки безпечні	шт.	20	- « -
5.	Вата гігроскопічна нестерильна в пачках по 500 г	пачка	10	- « -
6.	Вата компресна в пачках по 100.0 г	- « -	5	- « -
7.	Повітроводна трубка «рот у рот»	шт.	1	Безтерміново
8.	Лійка скляна	шт.	2	- « -
9.	Грілка	шт.	1	- « -
10.	Джгут кровоспинний гумовий	шт.	10	3 роки
11.	Шприци одноразові, 10 мл, з голками	шт.	10	2 роки
12.	Індивідуальний перев'язувальний пакет	шт.	10	1 рік
13.	Хусточка перев'язувальна	шт.	20	2 роки
14.	Кровоспинний затискач прямий	шт.	1	- « -
15.	Кухоль Есмарха з приладдям до неї	компл.	1	Безтерміново
16.	Настойка йоду у флаконах	фл.	1	1 рік
17.	Ножиці для перев'язувального матеріалу, прямі	шт.	1	Безтерміново
18.	Нарукавна пов'язка (виготовляється учнями)	шт.	10	1 рік
19.	Пов'язка мала стерильна	шт.	10	1 рік
20.	Пов'язка велика стерильна	шт.	10	1 рік
21.	Рушники	шт.	1	2 роки
22.	Пінцет хірургічний	шт.	1	Безтерміново
23.	Поїльник	шт.	1	- « -
24.	Простирadlo	шт.	1	2 роки
25.	Хлорамін та інші деззасоби	г	200	1 рік
26.	Шприц-тюбик (без наповнювача)	шт.	10	2 роки

27.	Шинний матеріал (цупкі шмати картону, рейки і т. п. довжиною 1,5 м, - 10 штук. І 70 – 90 см – 20 штук, та інші підручні матеріали			
28.	Комплект таблиць «Надання домедичної допомоги»	компл.	1	Безтерміново
29.	Методичний посібник для викладача		1	- « -
30.	Підручник з основ медичних знань	- « -	1	- « -
31.	Відеофільми за тематикою програми	- « -	5 – 6	- « -
32.	Література з військово-патріотичного виховання	- « -	8 – 10	Безтерміново
33.	Настанова з медичного забезпечення Сухопутних військ (з'єднання, частина, підрозділ) на воєнний час	- « -	1	Безтерміново
34.	Санітарні ноші	шт.	6	Безтерміново
35.	Муляжі для відпрацювання дій під час серцево-легеневої реанімації потерпілих	шт.	1	5 років

## Додаток 4

### Окремі положення курсу стрільби зі стрілецької зброї бойових машин і танків сухопутних військ

Керівник стрільб відповідає за точне дотримання стріляючими правил безпеки, встановленого порядку, а також умов виконання вправи тими, хто стріляє. Йому підпорядковуються оператор пункту управління мішеневим полем і всі посадові особи, призначені для обслуговування стрільб на дільниці.

Він зобов'язаний:

а) перед початком стрільби: довести до всього особового складу підрозділу сигнали про припинення вогню; перевірити стан та відповідність мішеневого обладнання умовам навчальної вправи і наявність зв'язку зі старшим керівником стрільб; перевірити готовність навчальних місць до занять; організувати контроль за проведенням стрільб; доповісти старшому керівникові про готовність до стрільби, кількість особового складу, що стріляє і виставити на пункті управління візуальний сигнал червоного кольору;

б) під час стрільби: керувати стрільбою на ділянці; вести облік снарядів (гранат), що не розірвались; при порушенні заходів безпеки негайно припинити стрільбу і доповісти старшому керівникові стрільби;

в) після закінчення стрільби: доповісти старшому керівникові про закінчення стрільби; організувати збирання гільз; доповісти старшому керівникові про результати стрільби. Провести аналіз стрільби, оголосити оцінки кожному учаснику стрільби.

#### ***Організація виконання вправ стрільби***

При виконанні вправ дотримується такий порядок: командир взводу наказує командиру відділення, що буде стріляти, поставити бойове завдання підлеглим і одержати на пункті боєпостачання боєприпаси на чергову зміну стріляючих.

Боєприпаси видаються стріляючим поштучно за відомістю або у споряджених магазинах. Якщо необхідно, боєприпаси можуть видаватися роздатчиками боєприпасів у вихідному положенні. Учні, отримавши боєприпаси, оглядають їх, споряджають патронами магазини, вкладають магазини, гранати в сумки і під керівництвом командира відділення (старшого зміни) прямують на вихідне положення, яке знаходиться не ближче 10 м від рубежу відкриття вогню.

Після прибуття зміни на вихідне положення керівник стрільб уточнює кожному учаснику стрільби порядок виконання вправи (вогневу позицію, місце і положення для стрільби, сектор стрільби, черговість стрільби тих, хто навчається, заходи безпеки).

Переконавшись у готовності зміни і дільниці до стрільби, керівник наказує підняти на дільничному пункті управління червоний прапор і доповідає про готовність до стрільби старшому керівникові стрільб.

За командою керівника стрільб "На вогневий рубіж вперед!" зміна виходить на вогневий рубіж.

Після сигналу "Вогонь" за командою керівника стрільб на дільниці "До бою!" учні готуються до стрільби, заряджають зброю і доповідають: "Такий-то до бою готовий". При виконанні вправ стрільби з місця учні, діючи відповідно до отриманого завдання, ведуть спостереження у вказаному секторі обстрілу, самостійно виявляють і уражають цілі із положення для стрільби, передбаченого умовами вправи.

Закінчивши виконання вправи, учні розряджають зброю, керівник стрільб на дільниці проглядає її, повертає зміну на вихідне положення, дає розпорядження замінити на пункті керування червоний прапор білим і заслуховує доповідь кожного учня про його дії під час виконання вправ, про спостереження за результатами стрільби, витратами боєприпасів, поломками і затриманням зброї.

Приблизна форма доповіді: "Товаришу майоре, учень Петренко виконав вправу контрольної стрільби з автомата. Під час стрільби спостерігав: грудна фігура уражена, атакуючий стрілець уражений, патрони використані повністю (не повністю, залишилось стільки-то патронів), затримок під час стрільби не було (були такі-то затримки)".

Заслухавши доповіді учнів і зробивши короткий розбір виконання вправ, керівник стрільб наказує здати на пункт бойового постачання або роздавальнику боєприпасів невикористані боєприпаси і перейти на чергове навчальне місце. Після цього доповідає старшому керівникові стрільб про закінчення стрільби зміною.

Після повернення зміни у вихідне положення старший керівник стрільб дає розпорядження підняти на командному пункті білий прапор, подати команду "Відбій" і, якщо це необхідно, оглянути мішені.

### ***Вправи стрільби з малокаліберної (пневматичної) гвинтівки***

#### **Вправа 1. Стрільба з малокаліберної (пневматичної) гвинтівки.**

Умови виконання:

- ціль - (мішень № 4) грудна фігура з колами, зменшена в 4 рази, нерухома;
- відстань до цілі - 25 м;
- кількість патронів - 3 шт.;
- час на стрільбу - не обмежений;
- положення для стрільби - лежачи з упору.

Оцінка: 12 балів – вибити 25 очок; 11 балів – вибити 24 очки; 10 балів вибити 23 очки; 9 балів – вибити 22 очки; 8 балів – вибити 21 очко; 7 балів – вибити 20 очок; 6 балів – вибити 19 очок; 5 балів – вибити 17 очок; 4 бали – вибити 15 очок; 3 бали – вибити 12 очок; 2 бали – вибити 10 очок; 1 бал – менше 10 очок.

Примітка: при стрільбі з пневматичної гвинтівки, стрільба ведеться з положення «сидячи за столом з опорою на лікті» з відстані 5 м. по мішені зменшеної в 20 разів.

**Вправа № 2.** Стрільба з малокаліберної (пневматичної) гвинтівки.

Умови виконання:

Ціль - мішень № 8 (ростова фігура, що біжить), зменшена у 8 разів, нерухома. Відстань до цілі — 25 м. Кількість патронів - 3 шт. Час на стрільбу — не обмежений. Положення для стрільби — лежачи з упору.

Оцінка:

Мішень поділити на три рівні частини.

12 балів - уразити мішень трьома пострілами, з яких три у верхню частину мішені; 11 балів — уразити мішень трьома пострілами, з яких два у верхню частину мішені; 10 балів - уразити мішень трьома пострілами, з яких один у верхню частину мішені; 9 балів — уразити мішень трьома пострілами, з яких три у середню частину мішені; 8 балів - уразити мішень трьома пострілами, з яких два у середню частину мішені; 7 балів - уразити мішень трьома пострілами, з яких один у середню і два у нижню частину мішені; 6 балів - уразити мішень двома пострілами, з яких один у верхню частину мішені; 5 балів — уразити мішень двома пострілами, з яких один у середню частину мішені; 4 бали - уразити мішень двома пострілами, з яких два у нижню частину мішені; 3 бали — уразити мішень одним пострілом у верхню частину мішені; 2 бали — уразити мішень одним пострілом у середню частину мішені; 1 бал — уразити мішень одним пострілом у нижню частину мішені.

Примітка: при стрільбі з пневматичної гвинтівки, стрільба ведеться з положення «сидячи за столом з опорою на лікті» з відстані 5 м. по мішені зменшеної в 40 разів.

**Вправа № 3.** Стрільба з малокаліберної (пневматичної) гвинтівки по двом цілям.

Умови виконання:

Цілі - мішень № 8 (ростова фігура, що біжить), зменшена у 8 разів, нерухома та мішень № 4 (грудна фігура з колами), зменшена в 4 рази, нерухома. Відстань до цілі - 25 м. Кількість патронів - 6 шт. Час на стрільбу - не обмежений. Положення для стрільби - лежачи з упору.

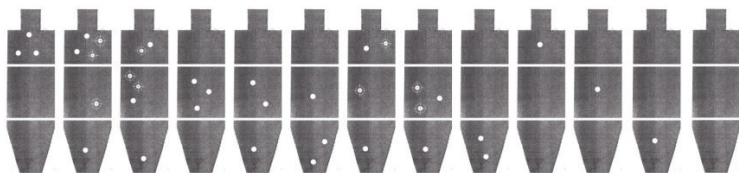
Оцінка:

Пробні постріли виконуються по мішені № 8.

12 балів — уразити обидві мішені і вибити 28 очок; 11 балів — уразити обидві мішені і вибити 26 очок; 10 балів - уразити обидві мішені і вибити 24 очок; 9 балів - уразити обидві мішені і вибити 23 очок; 8 балів - уразити обидві мішені і вибити 21 очок; 7 балів - уразити обидві мішені і вибити 19 очок; 6 балів - уразити обидві мішені і вибити 18 очок; 5 балів — уразити обидві мішені і вибити 16 очок; 4 бали — уразити обидві мішені і вибити 14 очок; 3 бали - уразити обидві мішені і вибити 13 очок; 2 бали - уразити обидві мішені і вибити 10 очок; 1 бал - уразити одну мішень № 8.

Примітка: при стрільбі з пневматичної гвинтівки, стрільба ведеться з положення «сидячи за столом з опорою на лікті» з відстані 5 м. по мішеням: №4 - зменшеною в 20 разів, №8 – зменшеною в 40 разів.

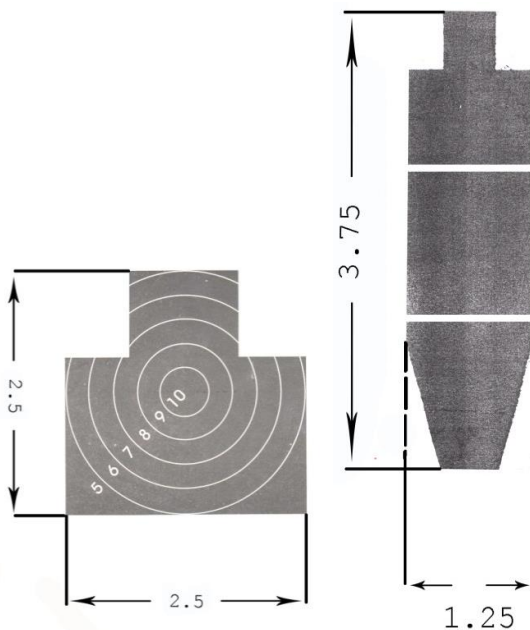
Оціночні показники при стрільбі по мішені №8  
 12 11 10 9 8 7 6 5 4 3 2 1



- варіант

0

Розміри мішеней для стрільби з пневматичної гвинтівки (в сантиметрах)





## Початкова вправа стрільби з автомата

Стрільба з місця по нерухомих цілям і цілям, що з'являються. Цілі: - грудна фігура з колами (мішень №4) на шиті 0,75x0,75 м, нерухома; шит установлюється на рівні ґрунту (без просвіту);

- атакуючий (контратакуючий) стрілець - ростова фігура (мішень №8), яка з'являється на необмежений час.

Відстань до цілей: - до грудної фігури -100 м;

- до атакуючого (контратакуючого) стрільця 200 м.

Положення для стрільби - лежачи з упору. Кількість патронів - 9 (3+6).

Оцінка: (12-11-10 балів) - уразити обидві цілі і вибити (27-26-25 очок); (9-8-7 балів) - уразити обидві цілі і вибити (22-21-20 очок); (6-5 ^ бали) - уразити обидві цілі і вибити (17-16-15 очок); (3-2-1 бали) - уразити одну ціль або обидві цілі і вибити (12-11-10 очок).

## Вправи з метання ручних гранат

**Вправа 1.** Метання ручної осколкової гранати під час руху.

Умови виконання:

Цілі — стрільці в окопі: три грудні фігури (мішень № 4), встановлені у визначеному габариті по фронту 10 м і в глибину 5 м на відкритій місцевості. Габарит розбивається у глибину на три частини: центральну — глибиною 1 м, ближню і дальню — глибиною по 2 м кожна.

Мішені встановлюються в центральній частині. Відстань до цілі — 25 м. Кількість гранат — 1 болванка масою 310 г. Положення для метання — під час руху з відстані 40 — 25 м.

Рівень компетентності: „високий” — влучити в центральну частину габариту; „достатній” — влучити в дальню частину габариту; „середній” - влучити в ближню частину габариту.

**Вправа 2.** Метання ручних протитанкових гранат. Умови виконання:

Ціль — танк (мішень № 12), встановлюється в габариті по фронту 3,5 м і в глибину 7 м. Габарит розбивається в глибину на три частини: центральну — глибиною 2,5 м, ближню і дальню - глибиною по 2,25 м кожна. Відстань до цілі — 20-15 м. Кількість гранат — 1 болванка масою 1070 г. Положення для метання — з окопу.

Рівень компетентності: „високий” - влучити в центральну частину габариту, „достатній” — влучити в дальню частину габариту; „середній” — влучити в ближню частину габариту.

Примітка: 1. Відстань до цілі вимірюється від передньої стінки окопу до середини центральної частини габариту.

2. Під час розподілу по балам ураховується якість виконання тактичних прийомів.

**Вправа 3.** Метання гранати з розбігу на дальність (вага гранати 600 г).

Умови виконання:

Форма одягу — військова, польова. Кількість гранат — 3 шт. Вправа виконується з макетом автомату, який тримається в правій (лівій) руці.

Зараховується краща з трьох спроб.

Оцінка: 12 балів - 42 м; 11 балів - 40 м; 10 балів - 38 м; 9 балів - 36 м; 8 балів - 34 м; 7 балів - 32 м; 6 балів - 30 м; 5 балів - 28 м; 4 бали - 26 м; 3 балів — 24 м; 2 бали — 22 м; 1 бал — 20 м.

**Вправа 4.** Метання гранати на влучність (вага гранати 600 г).

Умови виконання:

Форма одягу — військова, польова. Кількість гранат — 13 шт. (3 пробні та 10 залікових). Відстань до цілі — 25 м.

Оцінка: 12 балів — 70 очок; 11 балів — 64 очки; 10 балів — 60 очок; 9 балів — 54 очки; 8 балів — 48 очок; 7 балів — 42 очки; 6 балів — 38 очки; 5 балів — 34 очка; 4 бали — 28 очок; 3 бали — 26 очок; 2 бали — 20 очок; 1 бал — менше 20 очок.

## ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ І ВПРАВИ З ПРИКЛАДНОЇ ФІЗИЧНОЇ ПІДГОТОВКИ

### 1. *Методика*

1.1. Навчальні заняття організуються і проводяться за методикою, яка включає сукупність методів і методичних прийомів навчання, розвитку і виховання учнів.

1.2. Навчання спрямоване на формування у учнів прикладних рухливих навичок, прищеплення їм організаторсько-методичних умінь. Розвиток спрямовано на вдосконалення у учнів фізичних і спеціальних якостей, зміцнення здоров'я.

Виховання в процесі фізичної підготовки спрямоване на формування моральних і психічних якостей учнів.

1.3. Навчання фізичним вправам і прийомам включає *ознайомлення, розучування і вдосконалення*.

Ознайомлення сприяє створенню в учнів правильного уявлення про розучувану вправу. Для ознайомлення необхідно: назвати вправу, зразково її показати; пояснити техніку виконання; показати, при необхідності, вправу ще раз за частинами (розділами) з попутним поясненням техніки виконання. В процесі ознайомлення може проводитися опробування вправи учнями.

Розучування спрямоване на формування в учнів нових рухливих навичок. В залежності від підготовленості учнів і складності вправ застосовуються такі способи розучування:

в цілому, якщо вправа не складна і доступна для учнів, або її виконання за елементами (частинами) неможливе;

за частинами, якщо вправа складна і її можна розділити на окремі елементи;

за розділами, якщо вправа складна і її можна виконати із зупинками;

за допомогою підготовчих вправ, якщо вправу виконати в цілому не можна, через її складність, а розділити на частини неможливо.

Удосконалення спрямоване на закріплення в учнів рухливих навичок і умінь. Удосконалення у виконанні вправ, розвиток фізичних і спеціальних якостей забезпечується постійним фізичним тренуванням.

Основними *методами* тренувань є рівномірний, повторний, змінний, інтервальний, контрольний і змагальний.

1.4. Способами організації учнів при виконанні фізичних вправ можуть бути індивідуальний, груповий, фронтальний, поточний, круговий і змагально-круговий.

1.5. Навчальні заняття є основною формою фізичної підготовки і проводяться у вигляді: теоретичних, практичних (навчально-тренувальних, показових) занять.

1.6. Теоретичні заняття спрямовані на оволодіння учнями необхідними знаннями, передбаченими програмою навчання, і проводяться у вигляді лекцій та семінарів.

1.7. Практичні заняття є основним видом навчальних занять і проводяться за розділами прикладної фізичної підготовки (гімнастика, прискорене пересування та легка атлетика, подолання перешкод, основи самозахисту) або комплексно, і повинні мати навчально-тренувальну спрямованість.

1.8. Навчально-тренувальні заняття складаються з трьох частин: підготовчої, основної, заключної.

Підготовча частина проводиться 6-8 хв. В ній вирішуються завдання організації, загального зміцнення організму і підготовки його до оволодіння військово-прикладними рухливими навичками в розвитку фізичних і спеціальних якостей в основній частині занять. Зміст підготовчої частини складають вправи, прийоми і дії загальнорозвиваючого характеру, які виконуються в русі і на місці. Загальнорозвиваючі вправи включають потягуючі вправи, вправи для м'язів рук і плечового пояса, тулуба, ніг, всього тіла, у парах, комплекси вільних вправ, стрибки. Підбір вправ залежить від завдань, які вирішуються в основній частині занять. Виконання вправ на місці і у русі починається із вихідного положення, яке приймається за команду "Вихідне положення ПРИЙНЯТИ". Вправа виконується за команду "Вправу почи-НАЙ". Для закінчення виконання на місці замість останнього рахунку подається команда "СТІЙ", в русі - "Вправу - ЗАКІНЧИТИ". Показ загальнорозвиваючих вправ, що виконуються на місці, керівник виконує стоячи обличчям (дзеркально) або боком до учнів, а що виконуються у русі - назустріч строю. Прості і раніше вивчені загальнорозвиваючі вправи тільки називаються керівником занять, всі інші - демонструються.

Складні вправи виконуються за розподілом, наприклад, "Упор присівши, роби-РАЗ, упор лежачи, роби-ДВА, упор присівши, роби-ТРИ, стройова стійка, роби-ЧОТИРИ". Потім вправи виконуються за командою "Роби-РАЗ, роби-ДВА, роби-ТРИ, роби-ЧОТИРИ". Після цього вправи виконуються в цілому за командою "Вправу почи-НАЙ". Для підвищення щільності підготовчої частини раніше вивчені вправи виконуються одна за одною без пауз для відпочинку за командою "Потоком вправу почи-НАЙ".

1.9. Основна частина занять проводиться 35-40 хв. В ній вирішуються завдання оволодіння військово-прикладними рухами, навичками та їх удосконалення, розвиток фізичних і спеціальних якостей, виховання моральних і психічних якостей, удосконалення злагожденості навчальних підрозділів, формування умінь діяти в складних умовах. Зміст основної частини занять складають вправи, прийоми і дії, передбачені програмою з прикладної фізичної підготовки. Основна частина занять проводиться на трьох і більше навчальних місцях з наступною їх зміною і закінчується тренуванням у бігові чи комплексним тренуванням протягом 6-10 хв.

Виконання вправ на навчальних місцях організовується груповим чи фронтальним способом. При груповому способі підрозділ після закінчення підготовчої частини шикуються в колону по три (чотири). Вказавши навчальні місця, керівник занять подає команду "Взвод, до місць занять кроком (бігом) - РУШ". За цією командою відділення взводу найкоротшим шляхом виходять до

місць занять, розташовуються так, щоб вказані місця знаходились ліворуч від строю і визначають крок на місці, потім за загальною командою зупиняються і повертаються ліворуч. Керівник занять подає команду "До виконання вправ - ПРИСТУПИТИ". Командири відділень виходять на середину строю, повертаються обличчям до підрозділів, називають виконувану вправу і подають команду "Відділення - ВІЛЬНО"; на заняттях з гімнастики - "Гімнастичну стійку - ПРИЙНЯТИ", учні відставляють праву ногу на півкрока вбік, руки з'єднують ззаду, вагу тіла рівномірно розподіляють на обидві ноги. Для зміни місць занять керівник подає команду "Вправу ЗАКІНЧИТИ". Після цієї команди командири відділень припиняють виконання вправ і шикують свій підрозділ, зміна місць занять проводиться за командою "Право-РУЧ", "Для зміни місць занять кроком (бігом) - РУШ". При першій зміні вказується порядок переходу.

1.10. При фронтальному способі керівник занять після закінчення підготовчої частини визначає перше навчальне місце і подає команду "До місця заняття кроком (бігом) - РУШ". Взвод висувається найкоротшим шляхом до вказаного місця, за командою керівника зупиняється і повертається ліворуч. Після виконання вправ підрозділ переходить до другого місця занять, потім до третього і т.д. В цьому випадку спочатку виконуються вправи з розвитку швидкості, спритності і дії, пов'язані з тонкою рухливою координацією, вправи на силу, а потім на витривалість.

1.11. Вихід учня із строю для виконання вправи проводиться за командою "Учень Петров, на вихідне положення кроком (бігом) - РУШ". Учень, почувши своє прізвище, приймає стройову стійку, відповідає: "Я", за командою про вихід на вихідне положення відповідає: "СЛУХАЮСЬ", а потім стройовим кроком чи бігом займає його. За командою "ДО СНАРЯДУ" чи "ВПЕРЕД" учень приймає стройову стійку і виконує вправу. Для поточного виконання вправи подається команда "Взвод, потоком, дистанція п'ять (десять) кроків - ВПЕРЕД".

1.12. Комплексні тренування проводяться з метою удосконалення фізичних, спеціальних, психічних якостей і військово-прикладних рухливих навичок. В їх зміст включаються вправи з різних тем прикладної фізичної підготовки, які вивчені як на цьому, так і на попередніх заняттях.

1.13. Заключна частина занять проводиться 2-3 хв. Завдання - приведення організму учня у відносно спокійний стан, наведення порядку на навчальних місцях та підведення підсумків занять. Зміст заключної частини становить ходьба, біг в уповільненому темпі, вправи в глибокому диханні і для розслаблення м'язів.

**Безпека занять.** Керівники занять зобов'язані вживати всіх заходів попередження травматизму в процесі фізичної підготовки. Попередження травматизму забезпечується: чіткою організацією і дотриманням методики занять; високою дисциплінованістю учнів, хорошими знаннями ними прийомів страхування та самострахування; своєчасною підготовкою місць занять та інвентаря; систематичним контролем за дотриманням встановлених правил і заходів безпеки з боку керівників занять.

## 2. Вправи прикладної фізичної підготовки

### Вправа 1. Перший комплекс вільних вправ (мал.1)



Мал. 1. Перший комплекс вільних

Вихідне положення — стрйова стійка.

- 1—2 — піднімаючись на носках, повільно підняти руки вперед, потім — вгору, пальці затиснуті в кулаки долонями до середини, дивитись вгору, потягнутися;
- 3 — опускаючись на всю ступню, з силою зігнути руки, притиснути їх до тулуба, кулаки до плечей, дивитись прямо;
- 4 — підняти руки догори, прогнутися, дивитися вгору;
- 5 — з'єднати носки ніг, присісти до упору на всій ступні, долоні на стегнах, лікті — в боки;
- 6 — випрямитись, піднімаючи руки вперед і розводячи їх в сторони і назад до упору, пальці затиснуті в кулак;
- 7 — присісти до упору на всій ступні, долоні на стегнах, лікті в боки;
- 8 — стрибком встати, ноги нарізно на ширину плечей, руки на пояс;
- 9 — розігнути ліву руку і, відводячи її ліворуч і до упору назад (пальці затиснуті в кулак), одночасно повернути тулуб вліво, ноги з місця не зрушувати, дивитися на кисть лівої руки;
- 10 — повернути тулуб прямо, ліву руку на пояс;

- 11 — розігнути праву руку і, відводячи її праворуч і до упору назад (пальці затиснути в кулак), одночасно повернути тулуб вправо, ноги з місця не зрушувати, дивитись на кисть правої руки;
- 12 — повернути тулуб прямо, праву руку на пояс;
- 13 — різко нахилитись вперед, торкнутися руками землі, ноги прямі;
- 14 — випрямляючись, підняти руки вперед і, відводячи їх в боки і назад, прогнутися;
- 15 — різко нахилитися вперед, торкнутися землі руками, ноги прямі;
- 16 — випрямляючись, стрибком з'єднати ноги і прийняти стройову стійку.

**Вправа 2. Підтягування на перекладині.** Виконується з вису на прямих руках хватом зверху (положення вису фіксується 1-2 секунди). При підтягуванні підборіддя повинно бути вище перекладини.

**Вправа 3. Згинання і розгинання рук в упорі на брусах.** Виконувати в положенні упору, руки випрямлені, опускання проводиться до повного згинання рук, а розгинання - до повного їх випрямлення (положення упору фіксується 1-2с).

**Вправа 4. Комплексна силова вправа.** Виконується протягом 1 хвилини: перші 30 секунд - максимальна кількість нахилів вперед до торкання руками ніг із положення лежачи на спині, руки за голову, ноги закріплені (допускається незначне згинання ніг, при поверненні в вихідне положення необхідний дотик до підлоги лопатками); повернутись в упор лежачи (руки на ширині плечей) і без паузи для відпочинку виконати протягом 30 секунд максимальну кількість згинання - розгинання рук в упорі лежачи (тіло пряме, руки згинати і розгинати до торкання грудьми підлоги).

**Вправа 5. Комплексна вправа на спритність.** Проводиться у будь-якому приміщенні чи на рівному майданчику з трав'яним покриттям. За командою "Руш!" пробігти з високого старту 10м, виконати два перекиди вперед, стрибком поворот кругом, два перекиди вперед, пробігти 10м, у зворотному напрямку. При виконанні перекидів у залі дозволяється використання матів.

**Вправа 6. Біг на 1км.** Проводиться на будь-якій місцевості з загального чи роздільного старту. Старт і фініш обладнуються в одному місці.

**Вправа 7. Метання гранати Ф-1 на дальність.** Виконується з макетом автомату в руці будь-яким способом з розбігу без поворотів або з місця. Дальність кидка вимірюється від лінії кидання довжиною 4м і шириною 7см. Коридор шириною 10м розмічується паралельними білими лініями. Виконувати 3 (три) спроби підряд, залік за кращою.

**Вправа 8. Марш-кидок на 5 у складі підрозділу.** Проводиться в складі взводу, роти і рівних їм підрозділах на пересіченій місцевості. Кожен військовослужбовець повинен мати автомат (карабін), сумку для магазинів, два магазини і протигаз. Старт і фініш обладнуються в одному місці. Під час контрольного заняття оцінка виставляється при умові прибуття підрозділу на фініш у повному складі з розтяжкою не більше 50 м, час визначається за

останнім учасником. При проведенні перевірок дозволяється взаємодопомога без передачі зброї, протигазу та інших предметів спорядження.

### **Вправа 9. Загальна контрольна вправа на смузі перешкод.**

Виконується без зброї. Дистанція - 400м. Вихідне положення - стоячи в траншеї: метнути гранату масою 600г із траншеї на 20м, по цегляній стінці (проломах) або по площі (2,6м x 1м) перед стінкою ( зараховується пряме попадання ); при непопаданні в ціль першою гранатою продовжувати метання (не більше 3-х гранат ) до поразки цілі; за непопадання гранати до результату на фініші додається 5 сек. Вискочити із траншеї і пробігти 100м по доріжці у напрямку до лінії початку смуги; оббігти прапорець і перестрибнути рів шириною 2,5 м; пробігти проходами лабіринта; подолати паркан; залізи по вертикальній драбині на другий (зігнутий) відрізок зруйнованого моста; пробігти по балках, перестрибнути через розрив і зіскочити на землю із положення " стоячи " з кінця останнього відрізка балки; подолати три шаблі зруйнованої драбини і обов'язково торкнутись двома ногами землі між шаблями, пробігти під четвертим шаблем; пролізти у пролом стінки; зіскочити в траншею; пройти по ходу сполучення; вискочити із колодязя; стрибком подолати цегляну стінку; вибігти по похилій драбині на четвертий шабель і збігти по шаблях зруйнованої драбини; залізи по вертикальній драбині на балку зруйнованого моста; пробігти по балці, перестрибнути через розриви і збігти по нахиленій дощці; перестрибнути рів шириною 2 м, пробігти 20 м, оббігти прапорець і пробігти в зворотному напрямку 100 м по доріжці.

*Примітка.* Для подолання кожної перешкоди дозволяється не більше трьох спроб. Якщо пропущена будь-яка перешкода, порушено умови подолання перешкод, вправа вважається невиконаною.



## БЕЗПЕКА ЗАНЯТЬ

### **1. Загальні вимоги безпеки під час проведення занять з предмета**

Безпека під час проведення занять з предмета забезпечується їх чіткою організацією, суворим дотриманням заходів безпеки, які визначаються статутами, курсом стрільб, відповідними керівництвами та настановами.

Керівники навчальних закладів зобов'язані вживати заходів щодо попередження загибелі та травмування учнів, встановлювати необхідні вимоги безпеки під час роботи з озброєнням та військовою технікою, під час здійснення маршу в район занять, проведення занять, стрільб, спеціальних занять і робіт, своєчасно доводити ці вимоги до учнів та добиватися їх суворого виконання.

Перед початком занять керівник навчального закладу зобов'язаний особисто впевнитись, що для цього створені безпечні умови, учні засвоїли вимоги безпеки та мають достатні практичні навички щодо їх виконання.

Відповідальність за дотримання учнями вимог безпеки на заняттях несуть викладачі предмета. Вони зобов'язані:

- вивчити з учнями вимоги безпеки під час проведення занять, прийняти заходи з знання цих вимог та забезпечити постійний контроль за їх дотриманням;
- перевірити справність озброєння, військової та іншої техніки, яка виводиться (вивозиться) на заняття, звернувши особливу увагу на знання учнями правил поведінки з ними;
- перевірити справність та припасування одягу (обмундирування), спорядження й засобів індивідуального захисту учнів з урахуванням пори року;
- під час проведення занять на військовій техніці, з озброєнням, у лісистій місцевості, під час розташування табором та в інших пожежонебезпечних місцях вимагати від учнів суворого дотримання вимог пожежної безпеки;
- визначати маршрути руху у пішому порядку (маршрути руху машин) та порядок пересування (перевезення) учнів до місць проведення занять;
- на заняттях використовувати тільки технічно справне навчальне обладнання, зразки озброєння та військової техніки.

### **2. Вимоги безпеки під час проведення занять у кабінеті**

Безпека учнів під час занять у кабінеті предмета забезпечується постійним і неухильним дотриманням планів проведення занять, грамотною експлуатацією обладнання кабінету, а також визначених викладачем заходів безпеки.

До роботи з проєкційною та відеоапаратурою, іншими апаратними засобами допускаються лише викладач та учні, які мають відповідні навички роботи з нею.

На заняттях зі зброєю – перевіряти її справність, переконатися у відсутності гострих задирок, заклинь та інших причин травматизму учнів. Обов'язково перевіряти зброю на розрядженість.

Забороняється проводити заняття з електрообладнанням без вентиляції, встановлення захисних загороджень і протипожежного обладнання та якщо учні не склали залік з правил електробезпеки. Вимагати особливої обережності в роботі з бензином, антифризом та іншими речовинами, які легко займаються чи є отруйними речовинами, а також під час роботи з індикаторними трубками військового приладу хімічної розвідки. Не допускати миття рук, деталей та одягу етилованим бензином.

У випадку проведення в кабінеті вправ початкових стрільб з пневматичної гвинтівки дотримуватися вимог безпеки для стрільби у стрілецькому тирі.

### ***3. Вимоги безпеки під час проведення занять на місцевості***

Місцевість для занять обмежується. Обмежена ділянка місцевості доводиться до тих, хто навчається, при необхідності та за умов виконання вправ її межі позначаються попереджувальними знаками (позначками).

Використання холостих патронів на заняттях дозволяється тільки військовослужбовцям і викладачу предмета. Стрільбу холостими патронами дозволяється вести тільки з бойової зброї.

Метання навчальних гранат дозволяється, коли в радіусі не менше 100 від рубежу метання відсутні люди та об'єкти, що підлягають небезпеці. Категорично забороняється:

- брати в руки вибухонебезпечні предмети;
- використовувати бойові патрони на тактичних заняттях;
- проводити імітаційну стрільбу різного виду патронами з навчальної і саморобної зброї.

Виявлені в учнів вибухонебезпечні предмети підлягають негайному вилученню.

### ***4. Вимоги безпеки під час проведення стрільб у стрілецькому тирі***

До навчальних стрільб у стрілецькому тирі допускаються учні, які пройшли інструктаж з вимог безпеки під час стрільб та склали заліки, результати яких зафіксовано у журналі, знають матеріальну частину зброї та можуть нею користуватися.

Під час навчальних стрільб у стрілецькому тирі потрібно дотримуватись наступних правил поведінки та вимог безпеки:

- без дозволу керівника учні не повинні: заходити до приміщення тиру; брати до рук зброю; виносити боеприпаси та зброю з приміщення тиру; заряджати та розряджати зброю; проводити підготовку до стрільби (прицілюватися); проводити стрільбу.

Забороняється:

- перебування учнів у приміщенні стрілецького тиру без викладача предмета або керівника стрілецького гуртка (далі — керівник);

- спрямовувати зброю в сторону від мішеней, наводити її на людей;
- брати зброю чи підходити до неї без команди.

### ***Вимоги безпеки перед початком навчальних стрільб у стрілецькому тирі***

Перед початком навчальних стрільб керівник повинен перевірити:

- знання учнями вимог безпеки при стрільбі;
- справність зброї, наявність боєприпасів та мішеней;
- стан приміщення стрілецького тиру, стан освітлення та обладнання.

Керівник повинен забезпечити належну поведінку і безпеку учнів на вихідному рубежі та безпечно проведення стрільб на вогневому рубежі.

### ***Вимоги безпеки під час проведення навчальних стрільб***

У приміщенні стрілецького тиру можуть знаходитися тільки учні, зазначені у списку допущених до стрільб.

На вихідному рубежі керівник роздає учням визначену кількість набоїв. Учні доповідають керівникові про їх отримання та чекають подальших команд. Учні підходять до зброї тільки після команди керівника «На вогневий рубіж кроком руш». Після команди керівника «Заряджай» учні самостійно заряджають зброю та доповідають керівникові про свою готовність. Учні проводять стрільбу тільки після команди керівника «По мішенях — вогонь». Після закінчення стрільб учні самостійно розряджають зброю і доповідають керівнику про їх закінчення. Керівник повинен оглянути зброю кожного учня, який закінчив стрільбу. Тільки після того, як усі учні повідомлять про закінчення стрільб, керівник дає команду «До мішеней кроком — руш» та разом з учнями підходить до мішеней, де проводиться аналіз результатів стрільби кожного учня.

### ***Вимоги безпеки після закінчення навчальних стрільб***

Після закінчення стрільб керівник разом з командиром навчального взводу або старостою стрілецького гуртка переносять зброю у спеціально відведене місце, де проводять її огляд, чищення та змащування. Почищена зброя під наглядом керівника переноситься до кімнати її зберігання. У журналах «Обліку відвідування» та «Обліку видачі боєприпасів» керівник робить відповідні записи.

### ***Вимоги безпеки у разі виникнення надзвичайної ситуації***

У разі виникнення надзвичайної ситуації керівник негайно припиняє стрільби та виводить учнів з приміщення стрілецького тиру.

Потерпілим надається перша долікарська медична допомога, викликається швидка медична допомога та інформується адміністрація навчального закладу про виникнення надзвичайної ситуації.

## ***4. Вимоги безпеки під час проведення стрільб на військовому стрільбищі***

Безпека під час стрільби досягається чіткою організацією стрільб, точним дотриманням правил та вимог безпеки, високою дисциплінованістю всіх військовослужбовців.

На кожній директрисі (військовому стрільбищі) з урахуванням особливостей та місцевих умов розробляється і вивішується на командному пункті та на

дільничних пунктах управління інструкція з вимог безпеки, яку повинен твердо знати особовий склад підрозділів, що виводяться на стрільбу.

Учні, які не засвоїли правила та вимоги безпеки, до стрільби та її обслуговування не допускаються.

Кожний учень повинен беззаперечно та точно виконувати всі правила та вимоги безпеки під час стрільби.

Викладачі предметів відповідають за точне виконання встановлених правил та вимог безпеки підпорядкованими учнями.

Для забезпечення безпеки перед кожною стрільбою виставляється оточення.

Пересування на полігоні дозволяється лише по дорогах та в районах, які позначені начальником полігона.

Забороняється заходити (заїжджати) на ділянки, де є снаряди, міни, бомби, вибухові речовини. Ці ділянки є забороненими зонами з відповідними попереджувальними написами.

Забороняється торкатися снарядів, мін, бомб, вибухових речовин, які не розірвалися, та предметів імітаційного обладнання. Кожний снаряд, міну, бомбу, заряд вибухової речовини, що не розірвалися, відразу ж після виявлення необхідно позначити покажчиком з попереджувальним написом та повідомити начальника полігона.

З метою контролю за безпекою стрільби та діями учнів, що стріляють, а також своєчасного попередження про появу людей, тварин і транспортних засобів на мішеневих полях або у небезпечних зонах місцевості, виявлення вибухів і місць падіння снарядів, що не розірвалися, організовується спостереження. Спостерігачі забезпечуються оптичними приладами (біноклями, стереотрубами) та планшетами. Кількість спостерігачів визначається керівником стрільби на ділянці для надійного забезпечення спостереження.

Дозвіл на відкриття вогню на директрисі (військовому стрільбищі, вогневому містечку) дає старший керівник стрільби. Ведення вогню дозволяється тільки після підняття на всіх ділянках та командному пункті червоних прапорів ВСП.

Стрільба негайно припиняється за командою керівника або самостійно кожним стріляючим у разі:

появи людей, тварин і машин на мішеневому полі, низьколітних апаратів, вертольотів над районом стрільби;

падіння снарядів (гранат) за межами безпечної зони або поблизу бліндажа, у якому перебувають люди, та втрати зв'язку з бліндажем;

доповіді або подання встановленого сигналу з поста оточення про небезпеку продовження стрільби;

підняття білого прапора (ВСП, ліхтарів) на командному пункті;

виникнення пожежі на мішеневому полі та на території полігона;

втрати орієнтування тими, хто стріляє;

Для негайного припинення вогню тими, хто стріляє подається сигнал “Відбій”, а також подається команда: “Стій! Припинити вогонь” та виставляється білий прапор (ВСП, ліхтар) замість червоного. За командою “Стій! Припинити вогонь” ті, хто стріляє, припиняють вогонь. Зброю розряджають. Зброю

дозволяється заряджати тільки на рубежі відкриття вогню. У вихідне положення стріляючі повертаються тільки за командою керівника.

Категорично забороняється:

заряджати зброю бойовими та холостими набоями, а також бойовими та інертними гранатами до сигналу “Вогонь” (команди керівника, командира); направляти зброю на людей, у бік або в тил стрільбища незалежно від того, заряджена вона чи ні;

відкривати та вести вогонь: з несправної зброї, несправними боеприпасами або боеприпасами, які не передбачені таблицями стрільби для цієї системи; за межі небезпечних напрямків стрільби; при піднятому білому прапорі на командному (дільничному) пункті та укриттях (бліндажах): по бліндажах, незалежно від того, перебувають у них люди чи ні, а також по інших спорудах (вишках, тригонометричних пунктах та декоративному обладнанню); у разі втрати зв’язку з керівником стрільби;

залишати де б то не було заряджену зброю або передавати її іншим особам; залишати на вогневій позиції (місці для стрільби) індивідуальну зброю без команди керівника стрільби;

## Додаток 7

### ОБ'ЄКТИ НАВЧАЛЬНО - МАТЕРІАЛЬНОЇ БАЗИ

1. **Кабінет** предмета Захист Вітчизни, призначений для проведення занять за програмою предмета. Кабінет повинен відповідати вимогам Положення про навчальні кабінети загальноосвітніх навчальних закладів (затверджено наказом МОН України від 20.07.2004 р. № 601).

2. **Кімната для зберігання зброї** обладнується у загальноосвітніх навчальних закладах для зберігання навчальної зброї, пневматичних, малокаліберних гвинтівок і боєприпасів до них, навчальної техніки і військово-технічного майна.

3. **Стрілецький тир** - це спеціально обладнане приміщення для стрільби з пневматичної і малокаліберної гвинтівки. У загальноосвітньому навчальному закладі під стрілецький тир обладнується будь-яке закрите приміщення, що відповідає вимогам безпеки, має спеціальне обладнання і за розмірами дозволяє виконувати вправи початкових і навчальних стрільб. Якщо такого приміщення немає, то виготовляється переносний кулеуловлювач, який дозволяє проводити вправи стрільб з пневматичної гвинтівки в кабінеті предмета, іншому місці, за умови неухильного дотримання правил проведення стрільб та вимог безпеки. Ділянка стрільб тиру включає (як і на військовому стрільбищі) вихідний рубіж, рубіж відкриття вогню та напрямок стрільб довжиною до 25-30 м.

4. **Стройовий майданчик** для проведення:

- занять зі стройової підготовки;

- заходів з військово-патріотичного виховання учнів, урочистих заходів.

*Стройова площадка* розміром 8 x 16 м призначена для відпрацювання стройових прийомів учнями. Лінії, нанесені по периметру площадки з інтервалом 800 мм, призначено для відпрацювання руху стройовим кроком. Кола, нанесені по периметру площадки, - для відпрацювання стройового положення та поворотів на місці. Великі квадрати - для відпрацювання поворотів під час руху. Для навчальних закладів кількість великих квадратів у довжину площадки може бути зменшена до трьох. Усі лінії на плацу наносяться білою фарбою. Крім стройової площадки, на майданчику виділяється смуга для проходження навчальних підрозділів урочистим маршем.

5. **Навчальні місця для занять з вогневої підготовки**, складаються з місць для вогневих тренувань зі стрілецької зброї і мішенного поля. Місця тренувань вибираються і розгортаються на обмеженій ділянці місцевості, розгортаються у стрілецькому тирі або кабінеті предмета. На вказаних місцях виконуються розроблені викладачами підготовчі вправи, інші вогневі завдання, тому насиченість місць навчально-тренувальними засобами залежить від їх творчих здібностей.

6. **Навчальне місце «Днювальний роти»**, призначене для вивчення обов'язків днявального. Воно обладнується, як правило, навпроти вхідних дверей. Таке розміщення навчального місця дозволяє максимально наблизити навчально-виховний процес до реальних умов функціонування військового підрозділу.

Обладнання: тумбочка, телефон, нагрудний знак «ДНЮВАЛЬНИЙ РОТИ», макет штик-ножа та стенд з документацією добового наряду роти. Документація добового наряду: інструкції чергового та днювального роти, у тому числі на випадок тривоги, збору й пожежної безпеки; розпорядок дня, список номерів телефонів пожежної команди й чергового частини; опис документів і майна; книга прийняття та здавання чергування; комплект військових статутів Збройних Сил України.

Крім того, обов'язково знаходяться: перелік типових команд і сигналів, які повинен подавати днювальний; список військовослужбовців роти, які проживають поза казармою; зразки форм одягу для ранкової фізичної зарядки; схема території, яка закріплена для прибирання; книги видачі зброї та боєприпасів, запису хворих, звільнених; комплект ключів від замків запалювання, люків бойових машин та дорожні листки на випадок тривоги – в опечатаній скриньці.

**7. Місце для метання ручних гранат** - для відпрацювання першої та другої навчальних вправ з метання ручних гранат.

**8. Навчально-тренувальний комплекс**, - це обмежена ділянка місцевості з розгорнутими навчальними місцями для практичних занять і тренувань з основ військової справи. Ділянка вибирається в біля навчального закладу, її розміри визначаються шляхом моделювання. Наприклад, для занять з тактичної підготовки ділянка поділяється на смуги, в межах яких доведеться діяти навчальному підрозділу за навчальним завданням.

**9. Навчальне місце «Основи самозахисту»**, для навчання прийомам самозахисту в бою, що проводиться: - зі зброєю - на спеціальному майданчику із стаціонарними і переносними макетами живої сили та мішенями, на обмеженій ділянці місцевості;

- без зброї - на рівному трав'яному майданчику, спеціально підготовленій ямі з піском та тирсою або у спортивному залі (на килимі з матів).

**10. Виносне навчальне обладнання**, - це навчальні стрілецькі прилади, що дозволяють викладачеві навчати стрільбі та виявляти помилки, що допускаються учнями. Вони звичайно включаються в комплект командирських ящиків (КЯ-56, КЯ-58, КЯ-73, КЯ-83). Окрім цих комплектів та іншого навчального обладнання, що поставляється, потребують виготовлення:

- комплекти мішеней для підготовчих вправ стрільб;

- комплект мішеней, тактичних знаків і позначок для тактико-стройових, тактичних занять і військової тактичної гри.

**11. Єдина смуга перешкод**, призначена для подолання горизонтальних і вертикальних перешкод індивідуально і в складі підрозділу, метання гранат на влучність. При відсутності смуги у навчальному закладі допускається проведення занять на місцевості, дообладнаній перешкодами і мішенями. Така місцевість повинна забезпечити подолання окремих природних, штучних перешкод (елементів смуги) висотою до 2 м різними способами (стрибки,

перелітання), рух по вузькій опорі на незначній висоті (до 1 м), вистрибування із заглиблень, інші прийоми і дії.

*Єдина смуга перешкод*



1 - лінія початку смуги; 2 - ділянка швидкісного бігу довжиною 20 м; 3 - рів шириною угорі 2, 2.5 і 3 м, глибиною 1 м; 4 - лабіринт довжиною 6 м, шириною - 2 м, висотою 1.1 м (кількість проходів - 10, ширина проходу - 0.5 м); 5 - паркан висотою - 2 м, товщиною 0.25 м, з похилою дошкою довжиною 3.2 м, шириною 0.25 - 0.3 м; 6 - зруйнований міст висотою 2 м, що складається з трьох відрізків (прямокутних балок 0.2 x 0.2 м): перший довжиною 2 м, другий - 3.8 м зі згином у 135 градусів (довжина від початку до згину - 1 м), третій - 3.8 м зі згином 135 градусів (довжина від початку до згину 2.8 м), розриви між відрізками балок 1 м на початку другого і третього відрізків балок і в кінці перешкоди - вертикальні драбини з трьома ступенями; 7 - зруйнована драбина шириною 2 м (висота сідців 0.8; 1.2; 1.5 і 1.8 м, відстань між ними 1.2 м, біля високого сідця - нахилена драбина довжиною 2.3 м з чотирма сідцями); 8 - стінка висотою 1.1 м, шириною 2.6 м і товщиною 0.4 м з двома проломами (нижній розміром 1x0.4 м розташований на рівні землі, верхній розміром 0.5x0.6 м на висоті 0.35 м від землі з прилягаючою до неї площиною 1x2.6 м); 9 - колодязь і хід сполучення (глибина колодязя 1.5 м, площа перетину вгорі 1x1 м; у задній стінці колодязя щілина розміром 1x0.5 м, що сполучає колодязь з перекритим ходом сполучення глибиною 1.5 м, довжиною 8 м з одним згином; відстань від колодязя до траншеї по прямій - 6 м); 10 - траншея глибиною 1.5 м; 11 - бігова доріжка шириною 2 м.



## Додаток 8

### ПЕРЕЛІК ПЛАКАТІВ, НЕОБХІДНИХ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА ”ЗАХИСТ ВІТЧИЗНИ”

1. Державна і військова символіка.
2. Основи військового законодавства України.
3. Складові сектору безпеки (загальна структура ЗСУ та інших військових формувань).
4. Військові звання й знаки розрізнення. Зразки військової форми одягу.
5. Стройові прийоми і рух без зброї та зі зброєю. Строї відділення.
6. Вартова служба.
7. Виконання вправ зі стрілецької зброї та заходи безпеки.
8. Автомат Калашникова (АК74).
9. Ручні осколкові гранати.
10. Протитанкові і протипіхотні міни.
11. Склад механізованого відділення та його озброєння.
12. Танки і броньована техніка та боротьба з ними.
13. Основні зразки озброєння та військової техніки ЗСУ.
14. Військова топографія. Місцевість та її значення у бою. Орієнтування на місцевості.
15. Вогнева позиція (обладнання та маскування).
16. Цивільний захист та засоби ураження.
17. Засоби і способи індивідуального захисту.
18. Основи медичних знань і допомоги.